

ลักษณะทั่วไปของชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร

ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่มีจำนวนผู้นับถือรองจากผู้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ โดยมีผู้นับถือจำนวน 2,371,151 คน หรือร้อยละ 4.70 ของประชากรทั่วประเทศ (กรมการศาสนา 2527: 13) ส่วนใหญ่ของผู้นับถือศาสนาอิสลามจำนวนกว่าล้านคน มีถิ่นฐานอยู่ใน 4 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล นอกนั้นกระจายอยู่ในภาคอื่น ๆ โดยมีชาวไทยมุสลิมอยู่เกือบทุกจังหวัด

ส่วนกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีโครงสร้างแบบชุมชนเมืองใหญ่ที่สุดในประเทศ มีผู้นับถือศาสนาอิสลามจำนวน 206,987 คน หรือประมาณร้อยละ 4.00 จากประชากรทั้งหมดในกรุงเทพฯ จำนวน 5,174,682 คน (กรมการศาสนา 2527: 395)

กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยกลุ่มประชากรซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ต่างจากเมืองขนาดใหญ่อื่น ๆ เช่น เกี่ยวกับชุมชนคนจีน กลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือเรียกว่า ไทยมุสลิม มักรวมตัวกันอยู่อาศัยในแต่ละละแวกมุมเมือง ภายในกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน โดยมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางชุมชน ศาสนสถานซึ่งเป็นศูนย์รวมความศรัทธาและมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในทุก ๆ ด้านของมวลมุสลิม จึงเป็นเหตุผลพอที่จะอนุมานได้ว่าจำนวนมัสยิดที่ได้รับการจดทะเบียนกับทางราชการในกรุงเทพฯ จำนวน 152 แห่ง (กองปกครองและทะเบียน 2528: 1-6) น่าจะใช้เป็นดัชนีที่วัดจำนวนชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพฯ สำหรับการศึกษาได้ การเพิ่มจำนวน และการกระจายของชุมชนไทยมุสลิม

จากการอนุมานตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อัตราการเพิ่มขึ้นของมัสยิดจึงหมายถึงการเพิ่มขึ้นของชุมชนไทยมุสลิม ซึ่งสถิติการเพิ่มของมัสยิดระหว่าง พ.ศ. 2450 ถึง พ.ศ. 2528 พบว่า จำนวนมัสยิดได้เพิ่มขึ้นจาก 70 แห่งเป็น 152 แห่งอันเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนและการเพิ่มขึ้นของประชากรชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพฯ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 การเพิ่มของจำนวนมัสยิดจำแนกตามปี

ปี (พ.ศ.)	จำนวน (แห่ง)
2450	70
2470	101
2500	116
2510	133
2526	152

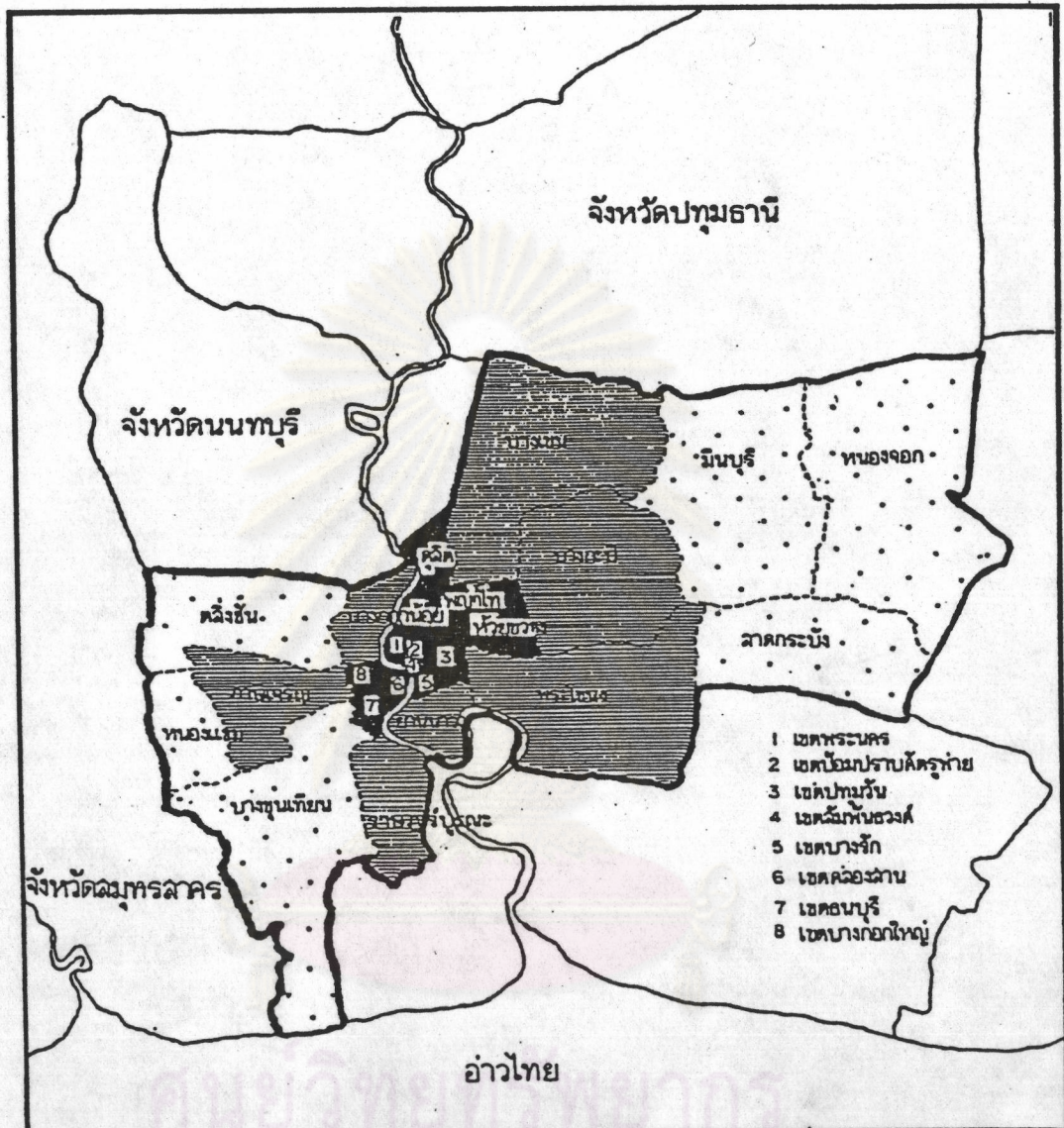
ที่มา : ประมาณการจากข้อมูลของ กองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

เมื่อวิเคราะห์ถึงรูปแบบการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานครพิจารณาตามการแบ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยกองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร แบ่งกรุงเทพฯ ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ เขตชั้นใน หรือเขตเมือง เขตชั้นกลาง หรือเขตต่อเมือง และเขตชั้นนอกหรือเขตชานเมือง (แผนที่ 4.1)

เขตชั้นใน หรือเขตเมือง ประกอบด้วยเขตต่าง ๆ 11 เขตคือ เขตพระนคร บ่อมปราบ ปทุมวัน สัมพันธวงศ์ บางรัก ดุสิต พญาไท ห้วยขวาง ธนบุรี คลองสาน และเขตบางกอกใหญ่

เขตชั้นกลางหรือเขตต่อเมือง ประกอบด้วยเขตต่าง ๆ 7 เขต ได้แก่ เขตยานนาวา พระโขนง บางเขน บางกะปิ บางกอกน้อย ราชบุรีบูรณะ และเขตภาษีเจริญ

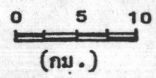
เขตชั้นนอก หรือ เขตชานเมือง ประกอบด้วยเขตต่าง ๆ 6 เขต ได้แก่ เขตมีนบุรี ลาดกระบัง หนองจอก บางขุนเทียน คลิ่งชัน และเขตหนองแขม

แสดงการแบ่งพื้นที่เขตของกรุงเทพมหานคร

- เขตเมืองหรือเขตชั้นใน
- เขตต่อเมืองหรือเขตชั้นกลาง
- เขตชานเมืองหรือเขตชั้นนอก

แผนที่ 4.1

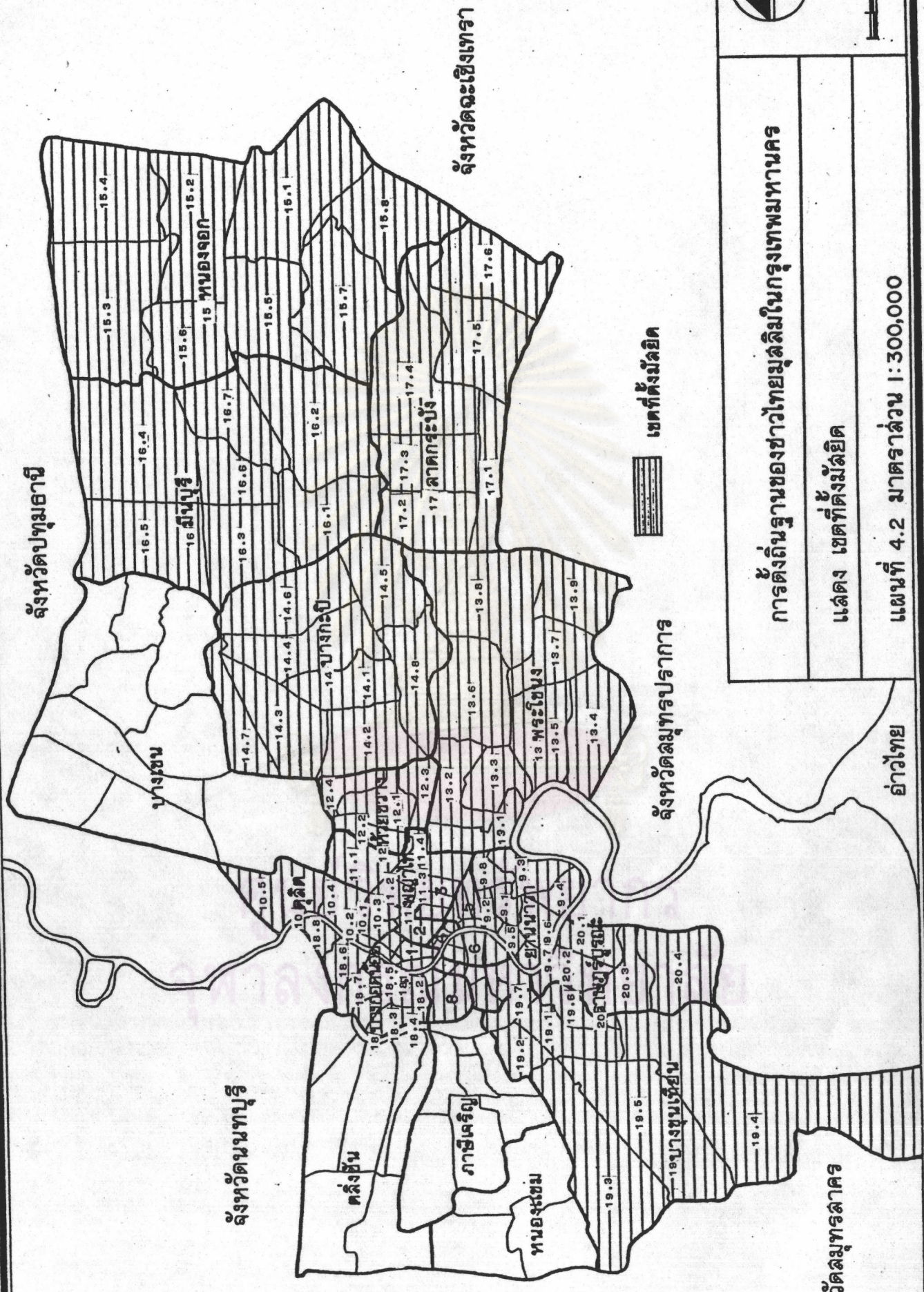
การกระจายของมัธยมศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้ง 152 แห่ง ซึ่งเป็นศูนย์รวมของชุมชนไทยมุสลิมในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากข้อมูลที่มีอยู่เพียง 140 แห่ง ในพื้นที่ 19 เขต จากจำนวนทั้งหมด 24 เขตในกรุงเทพมหานครที่มีมัธยมศึกษาตั้งอยู่ (แผนที่ 4.2) ได้แก่ เขตพระนคร บ่อมปราชญ์ วัฒนา บางรัก ดุสิต พญาไท ห้วยขวาง ธนบุรี คลองสาน บางกอกใหญ่ ยานนาวา พระโขนง บางกะปิ ราษฎร์บูรณะ บางกอกน้อย หนองจอก มีนบุรี ลาดกระบัง และเขตบางขุนเทียน ส่วนอีก 5 เขตซึ่งไม่ปรากฏว่ามีมัธยมศึกษาอยู่ ได้แก่เขตสัมพันธวงศ์ ภาษีเจริญ บางเขน หนองแขม และเขตคลองสาน

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขต (ตารางที่ 4.2) พบว่า การกระจายของมัธยมศึกษาไม่เสมอกัน โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตทางตะวันออกของกรุงเทพฯ ทั้งนี้เขตที่มีมัธยมศึกษากระจายอยู่จำนวนมากที่สุดคือ เขตหนองจอกซึ่งพบจำนวน 35 แห่ง หรือร้อยละ 23.03 ของมัธยมศึกษาทั้งหมดในกรุงเทพฯ โดยมีมากในแขวงโคกแฝด ถึง 11 แห่ง รองจากเขตหนองจอกคือเขตพระโขนง ซึ่งมีมัธยมศึกษาจำนวน 28 แห่ง หรือร้อยละ 18.42 ของทั้งหมด และมีมากในแขวงประเวศจำนวน 9 แห่ง เขตซึ่งมัธยมศึกษาเป็นอันดับสามคือเขตมีนบุรี มีจำนวน 21 แห่ง หรือร้อยละ 13.82 โดยมีมากที่สุดในแขวงแสนแสบจำนวน 6 แห่ง เมื่อรวมทั้ง 3 เขตนี้แล้วจะมีจำนวนมัธยมศึกษาทั้งหมด 84 แห่ง หรือร้อยละ 55.81 ของมัธยมศึกษาทั้งหมดในกรุงเทพฯ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของมัธยมศึกษาในกรุงเทพฯ

มัธยมศึกษาจำแนกตามรายเขต

จากแผนที่ 4.3 ตารางที่ 4.2 แผนภูมิที่ 4.1 และตารางที่ 4.3 แสดงรายละเอียดการกระจายของมัธยมศึกษา 152 แห่งในพื้นที่ 19 เขต ในกรุงเทพมหานคร ดังนี้

เขตชั้นใน มีมัธยมศึกษาอยู่จำนวน 26 แห่ง หรือร้อยละ 17.10 ของมัธยมศึกษาทั้งหมดในกรุงเทพฯ กระจายอยู่มากที่สุดในเขตพญาไท จำนวน 5 มัธยมศึกษา โดยอยู่ในแขวงทุ่งพญาไท 3 มัธยมศึกษา เขตที่มีมัธยมศึกษารองจากเขตพญาไท คือ เขตบางรัก และเขตบางกอกใหญ่ เขตละ 4 มัธยมศึกษา ส่วนแขวงของทั้ง 2 เขต ที่มีมัธยมศึกษาได้แก่ แขวงบางรัก 2 แห่ง แขวงวัดอรุณา 3 แห่ง ตามลำดับ นอกนั้นมัธยมศึกษากระจายอยู่ในเขตพระนคร บ่อมปราชญ์ วัฒนา ดุสิต ห้วยขวาง ธนบุรี และเขตคลองสาน โดยอยู่ในแขวงของเขตต่าง ๆ เพียงแขวงละ 1 มัธยมศึกษา สาเหตุที่พบมัธยมศึกษาจำนวนมากในแขวงทุ่งพญาไท และแขวงวัดอรุณา นั้น เนื่องจากเป็นบริเวณของ

จังหวัดปทุมธานี

จังหวัดฉะเชิงเทรา

เขตที่ตั้งมัลลิต

จังหวัดสมุทรปราการ

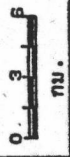
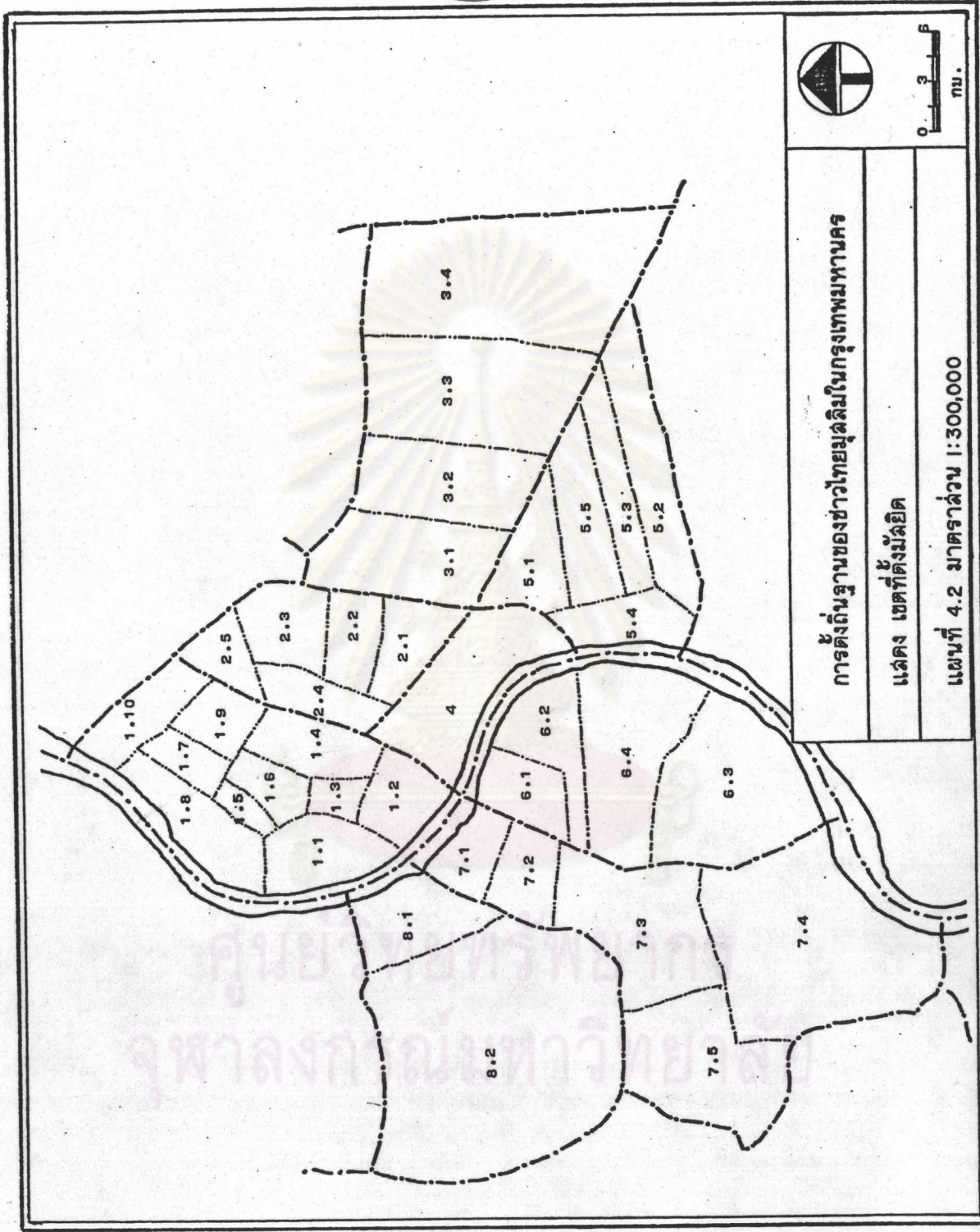
การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร

แสดง เขตที่ตั้งมัลลิต

แผนที่ 4.2 มาตรฐาน 1:300,000

จังหวัดสมุทรสาคร

อ่าวไทย

การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร

แสดง เขตที่ตั้งมัสยิด

แผนที่ 4.2 มาตรฐานส่วน 1:300,000

จากแผนที่ 4.2 แสดงที่ตั้งมัสยิดในชุมชนไทยมุสลิม จำแนกตามแขวง และเขต ของกรุงเทพมหานคร

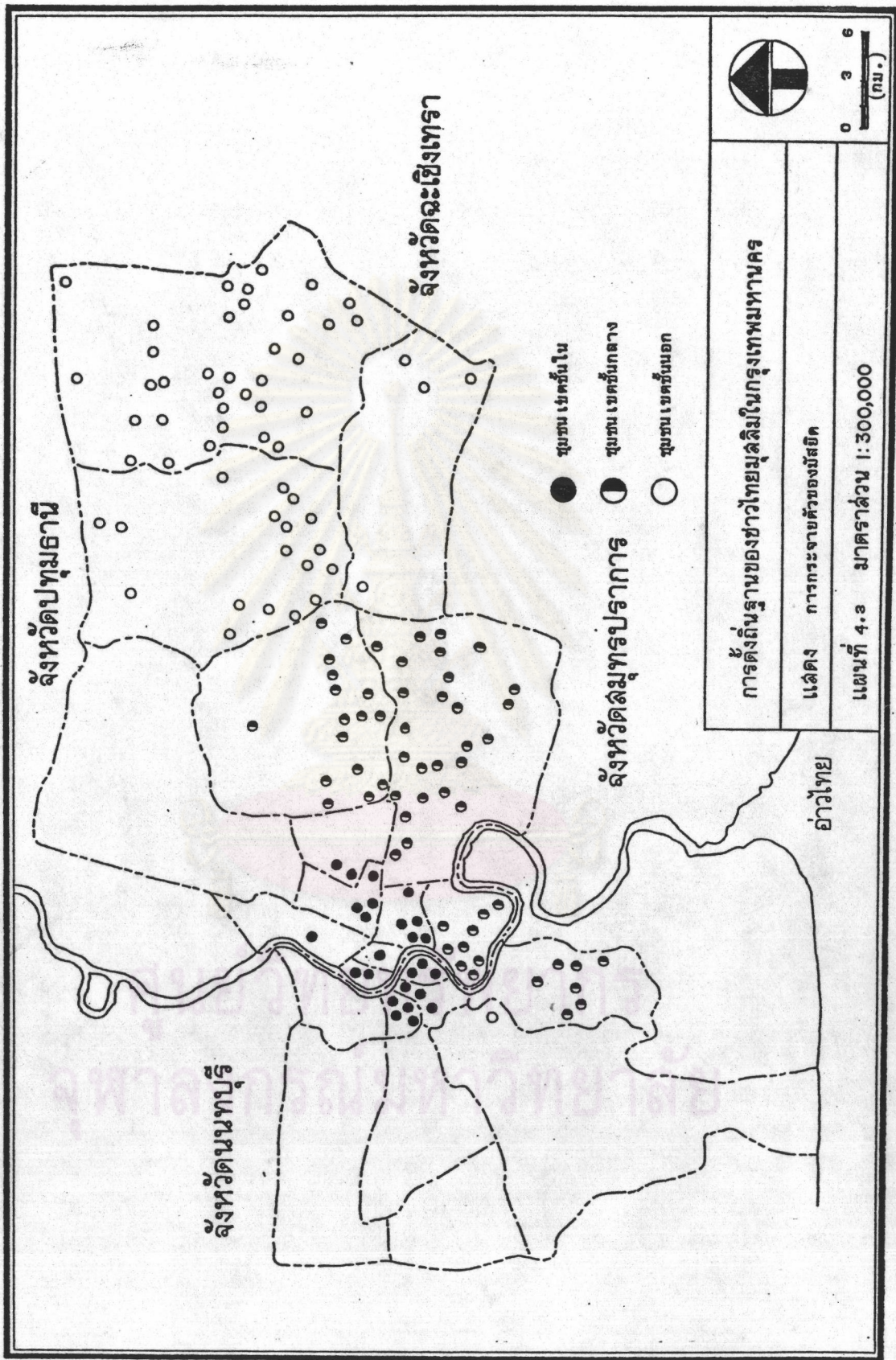
เขต แขวง (District)		
1. เขตพระนคร	5. เขตบางรัก	9.4 บางโพงพาง
1.1 พระบรมมหาราชวัง	5.1 มหาพฤฒาราม	9.5 วัดพระยาโกธ
1.2 วังบูรพาภิรมย์	5.2 สีลม	9.6 บางโคล่
1.3 วัดราชบพิธ	5.3 สุรวงศ์	9.7 บางคอแหลม
1.4 สำราญราษฎร์	5.4 บางรัก	9.8 ทุ่งมหาเมฆ
1.5 ศาลเจ้าพ่อเสือ	5.5 สีพระยา	10. เขตดุสิต
1.6 เสาชิงช้า	6. เขตคลองสาม	10.1 ดุสิต
1.7 วัดบวรนิเวศ	6.1 สมเด็จเจ้าพระยา	10.2 วชิรพยาบาล
1.8 ชนະสงคราม	6.2 คลองสาน	10.3 สวนจิตรลดา
1.9 บ้านพานถม	6.3 บางลำภูล่าง	10.4 ถนนนครไชยศรี
1.10 บางขุนพรหม	6.4 คลองตันโทร	10.5 บางซื่อ
2. เขตป้อมปราบฯ	7. เขตธนบุรี	11. พญาไท
2.1 ป้อมปราบฯ	7.1 วัดกัลยาณ	11.1 สามเสนใน
2.2 เทพศิรินทร์	7.2 หิรัญรูสี	11.2 ถนนเพชรบุรี
2.3 คลองมหาหน้าค	7.3 บางยี่เรือ	11.3 ทุ่งพญาไท
2.4 บ้านบาตร	7.4 บุคคโล	11.4 มักกะสัน
2.5 วัดโสมนัส	7.5 ตลาดพลู	12. เขตห้วยขวาง
3. เขตปทุมวัน	8. เขตบางกอกใหญ่	12.1 ห้วยขวาง
3.1 รong เมือง	8.1 วัดอรุณ	12.2 ดินแดง
3.2 วังใหม่	8.2 ท่าพระ	12.3 บางกะปิ
3.3 ปทุมวัน	9. เขตยานนาวา	12.4 สามเสนนอก
3.4 ลุมพินี	9.1 ทุ่งวัดดอน	
4. เขตสัมพันธวงศ์*	9.2 ยานนาวา	
	9.3 ซ่งนนทรี	

* ไม่มีข้อมูลมัสยิดในเขต

เขต แขวง (District)

13. เขตพระโขนง	15.6 คู่งเหนือ	18.7 บางบำหรุ
13.1 คลองเตย	15.7 ลำผักชี	18.8 บางอ้อ
13.2 คลองตัน	15.8 ลำค้อยตั้ง	19. บางขุนเทียน
13.3 พระโขนง	16. เขตมีนบุรี	19.1 จอมทอง
13.4 บางนา	16.1 มีนบุรี	19.2 บางขุนเทียน
13.5 บางจาก	16.2 แสนแสบ	19.3 บางบอน
13.6 สวนหลวง	16.3 บางชัน	19.4 ท่าข้าม
13.7 หนองบอน	16.4 สามวาตะวันออก	19.5 แสมคำ
13.8 ประเวศ	16.5 สามวาตะวันตก	19.6 บางมด
13.9 ดอกไม้	16.6 ทราญกองดิน	19.7 บางค้อ
14. เขตบางกะปิ	16.7 ทราญกองดินใต้	20. เขตราษฎร์บูรณะ
14.1 คลองจั่น	17. เขตลาดกระบัง	20.1 ราษฎร์บูรณะ
14.2 วังทองกลาง	17.1 ลาดกระบัง	20.2 บางปะกอก
14.3 ลาดพร้าว	17.2 คลองสองต้นนุ่น	20.3 บางมด
14.4 คลองกุ่ม	17.3 คลองสามประเวศ	20.4 ทุ่งครุ
14.5 สะพานสูง	17.4 ลำปลาทิว	
14.6 คันนาฮาว	17.5 ทัพยาย	
14.7 จรเข้บัว	17.6 ฆุมทอง	
14.8 ทั่วหมาก	18. เขตบางกอกน้อย	
15. เขตหนองจอก	18.1 ศิริราช	
15.1 กระทู้มราย	18.2 บ้านช่างหล่อ	
15.2 หนองจอก	18.3 บางขุนนนท์	
15.3 คลองสิบ	18.4 บางขุนศรี	
15.4 คลองสิบสอง	18.5 บางยี่ขัน	
15.5 โคนแฝด	18.6 บางพลัด	

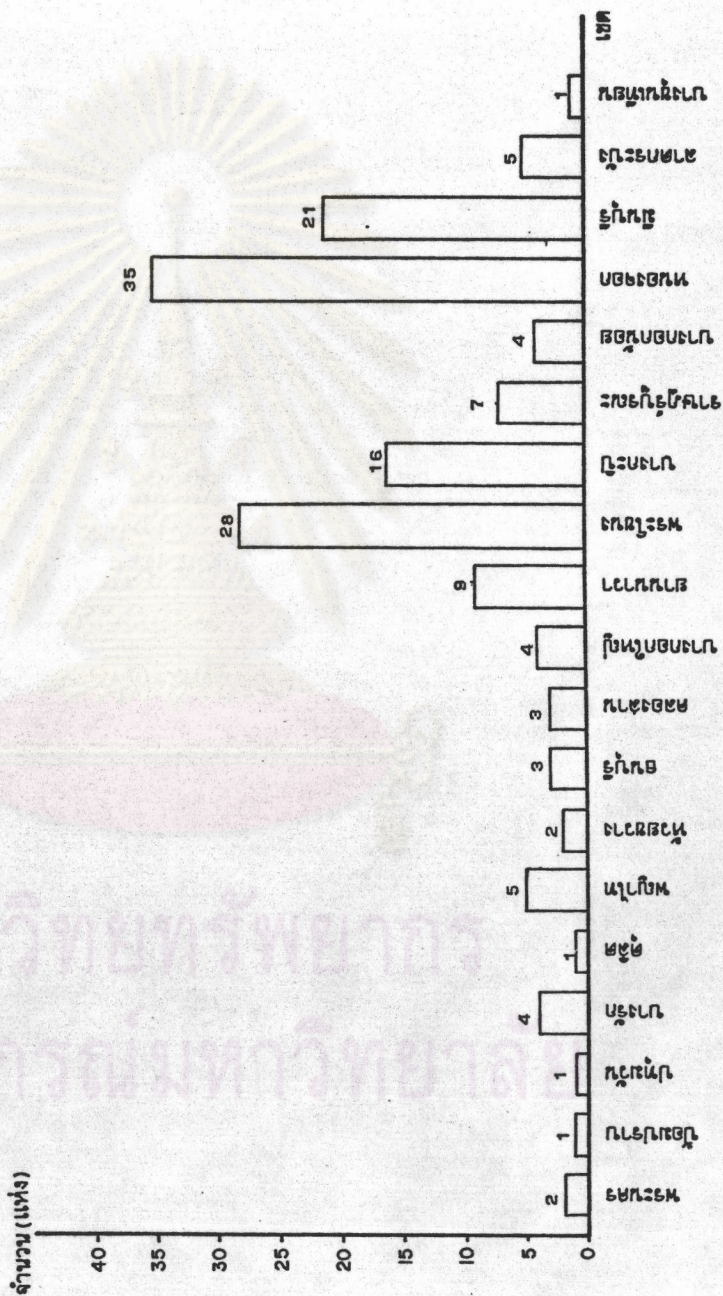
	
 (กม.)	
การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร	
แสดง การกระจายตัวของสัญลักษณ์	
แผนที่ 4.8 มาตราส่วน 1:300,000	

ตารางที่ 4.2 แสดงการกระจายของมัลลิกเขตชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก

เขต	พื้นที่ (กม ²)	จำนวนชุมชน	ร้อยละ
เขตชั้นใน			
1. พญาไท	21.110	5	3.28
2. บางรัก	5.536	4	2.63
3. บางกอกใหญ่	6.180	4	2.63
4. ธนบุรี	8.626	3	1.97
5. คลองสาน	6.051	3	1.97
6. พระนคร	5.536	2	1.32
7. ห้วยขวาง	9.500	2	1.32
8. ป้อมปราบ	1.931	1	0.66
9. ปทุมวัน	8.369	1	0.66
10. ดุสิต	22.210	1	0.66
รวม	95.049	26	17.10
เขตชั้นกลาง			
1. พระโขนง	143.559	28	18.42
2. บางกะปิ	158.781	16	10.53
3. ยานนาวา	36.909	9	5.92
4. ราษฎร์บูรณะ	42.874	7	4.61
5. บางกอกน้อย	23.304	4	2.63
รวม	405.427	64	42.11
เขตชั้นนอก			
1. หนองจอก	236.261	35	23.03
2. มีนบุรี	174.331	21	13.82
3. ลาดกระบัง	123.859	5	3.28
4. บางขุนเทียน	181.156	1	0.66
รวม	715.607	62	40.79

ที่มา: ศึกษาจากข้อมูลกองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

แผนภูมิ 4.1 แสดงจำนวนมัธยมศึกษาจำนวนเขต

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของมัสยิดจำแนกตาม เขตและแขวง

ลำดับ	เขต	จำนวน	ร้อยละ	แขวง	จำนวน
1	พระนคร	2	1.32	ชนะสงคราม	1
				บางลำภูบน	1
2	บึงมพร้าว	1	0.66	คลองมหานาค	1
3	ปทุมวัน	1	0.66	สวนลุมพินี	1
4	บางรัก	4	2.63	บางรัก	2
				สีลม	1
				สุรวงศ์	1
5	ดุสิต	1	0.66	นครไชยศรี	1
6	พญาไท	5	3.28	ทุ่งพญาไท	3
				มักกะสัน	1
				ไมตรีราษฎร์	1
7	ห้วยขวาง	2	1.32	ห้วยขวาง	1
				สามเสนใน	1
8	ธนบุรี	3	1.97	วัดกัลยาณ์	1
				ทริภุชชี	1
				บางยี่เรือ	1
9	คลองสาน	3	1.97	สมเด็จพระยา	1
				คลองสาน	1
				คลองตันไทร	1
10	บางกอกใหญ่	4	2.63	วัดอรุณ	3
				ท่าพระ	1
11	ยานนาวา	9	5.92	ยานนาวา	1
				วัดพระยาไกร	2
				บางคอแหลม	3

ลำดับ	เขต	จำนวน	ร้อยละ	แขวง	จำนวน
				บางไคล่	1
				บางโพธิ์พาง	1
				ช่องนนทรี	1
12	พระโขนง	28	18.42	พระโขนง	4
				คลองตัน	4
				สวนหลวง	7
				ประเวศ	9
				หนองบอน	2
				ไม้ทราบแขวง	2
13	บางกะปิ	16	10.53	วังทองกลาง	2
				หัวหมาก	7
				คลองจั่น	1
				คลองกุ่ม	3
				คันทนายาว	1
				สะพานสูง	2
14	ราษฎร์บูรณะ	7	4.61	ราษฎร์บูรณะ	3
				บางมด	1
				ทุ่งครุ	3
15	บางกอกน้อย	4	2.63	ไม้ทราบแขวง	4
16	หนองจอก	35	23.03	คลองสิบสอง	1
				คลองสิบ	4
				กระทุ่มราย	3
				ลำค้อยตั้ง	5
				คูฝ่งเหนือ	4
				ลำผักชี	1

ลำดับ	เขต	จำนวน	ร้อยละ	แขวง	จำนวน
				หนองจอก	5
				โคกแฝด	11
				ไม้ทรามแขวง	1
17	มีนบุรี	21	13.82	สามวาตะวันออก	3
				บางชัน	3
				ทรายกองดิน	2
				แสนแสบ	6
				มีนบุรี	4
				ไม้ทรามแขวง	3
18	ลาดกระบัง	5	3.28	คลองสองต้นนุ่น	1
				ชุมทอง	3
				ไม้ทรามแขวง	1
19	บางขุนเทียน	1	0.66	จอมทอง	1
กรุงเทพมหานคร		152	100.00		

ข้อมูล : ศึกษาจากข้อมูลกองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การตั้งถิ่นฐานระยะแรกของกลุ่มไทยมุสลิมที่มีบรรพบุรุษเชื้อสาย เขมร และ เปอร์เซีย ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ของชาวไทยมุสลิม

เขตชั้นกลาง เป็นเขตที่มีมัสยิดไทยมุสลิมมากที่สุด จำนวน 64 แห่ง หรือร้อยละ 42.11 ของมัสยิดทั้งหมดในกรุงเทพฯ และพบว่ามัสยิดกระจายอยู่ในพื้นที่เพียง 5 ใน 7 เขต ได้แก่ เขตยานนาวา พระโขนง บางกะปิ ราชบุรีรัษฎะ และเขตบางกอกน้อย โดยเขตพระโขนง มีจำนวนมัสยิดมากที่สุดถึง 28 แห่ง โดยอยู่ในแขวงประเวศ 9 แห่ง แขวงสวนหลวง 7 แห่ง รองจากเขตพระโขนง เป็นเขตบางกะปิ มีจำนวนมัสยิด 16 แห่ง อยู่ในแขวงหัวหมากมากที่สุด 7 แห่ง รองลงมาได้แก่เขตยานนาวาซึ่งมีมัสยิด 9 แห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในแขวงบางคอแหลมและวัดพระยาไกร ส่วนเขตราชบุรีรัษฎะมีมัสยิด จำนวน 7 แห่ง โดยอยู่ในแขวงราชบุรีรัษฎะและทุ่งครุ แขวงละ 3 มัสยิด ไทยมุสลิมที่มีถิ่นฐานเป็นละแวกหลายแห่งในแขวงประเวศ สวนหลวง หัวหมาก บางคอแหลม ทุ่งครุ ในเขตต่าง ๆ ข้างต้นนั้น ล้วนเป็นชุมชนเก่าแก่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทยมุสลิมที่อพยพมาจากเมืองปัตตานีตั้งแต่สมัยรัชกาลพระพุทธยอดฟ้าฯ ตามประวัติความเป็นมาที่ได้กล่าวไว้แล้ว

เขตชั้นนอก มีจำนวนมัสยิด 62 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 40.79 ของมัสยิดทั้งหมดในกรุงเทพฯ ยกเว้นมัสยิดเดียวในเขตบางขุนเทียนที่แขวงจอมทองเกือบทั้งหมดกระจายอยู่ใน 3 เขตทางฝั่งตะวันออกของกรุงเทพฯ ได้แก่ หนองจอก มีนบุรี ลาดกระบัง โดยเขตหนองจอก ซึ่งอยู่ทางตะวันออกสุดของกรุงเทพฯ มีมัสยิดจำนวนมากถึง 35 แห่ง เป็นเขตที่มีมัสยิดมากที่สุดในกรุงเทพฯ แขวงที่มีมัสยิดอยู่มาก เช่น แขวงโคกแฝดซึ่งมีจำนวน 11 แห่ง รองลงไปได้แก่ แขวงหนองจอกและลำค้อยี่ซึ่งมีมัสยิดแขวงละ 5 แห่ง แขวงคลองสิบและคูฝิ่งเหนือ แขวงละ 4 แห่ง เขตมีนบุรี รองจากเขตหนองจอก มีมัสยิดจำนวน 21 แห่ง แขวงที่มีมัสยิดมากที่สุดได้แก่ แขวงแสนแสบและมีนบุรี ส่วนเขตลาดกระบังมี 5 มัสยิด โดยอยู่ในแขวงหุมทอง 3 มัสยิด และหากกล่าวถึงความเป็นมาแล้ว จำนวนมัสยิดในเขตหนองจอกและมีนบุรี ต่างก็เป็นชุมชนประวัติศาสตร์ของชาวไทยมุสลิมที่มีบรรพบุรุษถูกอพยพมาจากเมืองปัตตานีตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

จากรูปแบบการกระจายของมัสยิดดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าแม้จำนวนมัสยิด จะเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ผ่านมาเนื่องจากการขยายตัวของชุมชน แต่พื้นที่ซึ่งเคยเป็นชุมชน ประวัติศาสตร์ของชาวไทยมุสลิม ก็ยังคงเป็นศูนย์กลางของมัสยิด และศูนย์กลางของชุมชนไทยมุสลิม ในปัจจุบันไม่ว่าจะอยู่ในเขตใดของกรุงเทพฯ และพื้นที่ด้านตะวันออกของกรุงเทพฯ ยังคงเป็นศูนย์กลางของชาวไทยมุสลิม เมื่อเทียบกับพื้นที่ในฝั่งธนบุรี

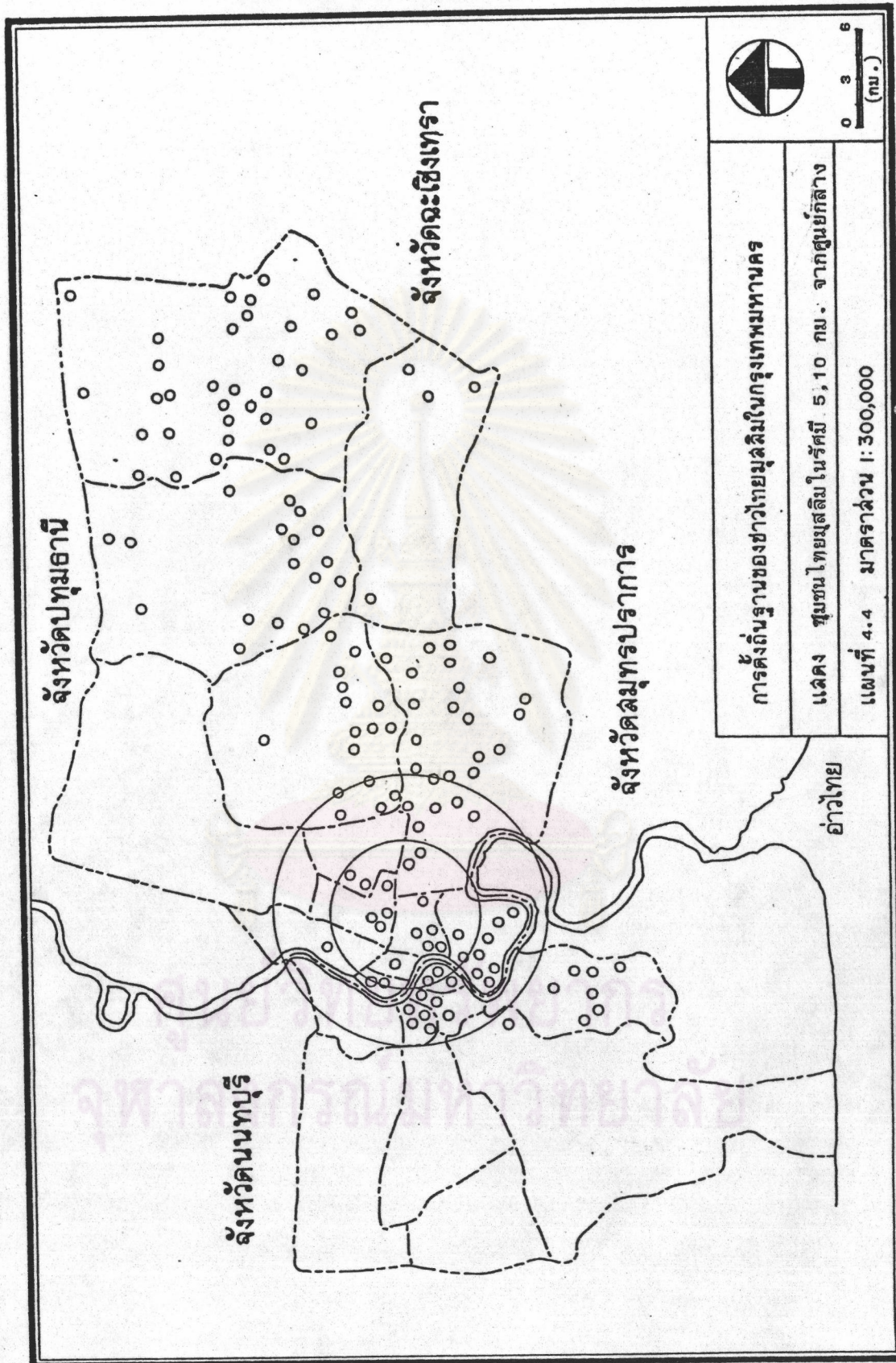
การกระจายตามระยะห่างจากศูนย์กลาง

การพิจารณาการกระจายของมัสยิดตามระยะห่างจากศูนย์กลาง เป็นการศึกษาเพื่อให้เห็นภาพว่ามัสยิด ซึ่งเป็นศูนย์กลางการตั้งถิ่นฐานของชุมชนไทยมุสลิมนั้น อยู่เขตใกล้เคียงกับย่าน กลางธุรกิจ ของกรุงเทพฯ มากน้อยเท่าไร ส่วนการกำหนดจุดย่านกลางธุรกิจในกรุงเทพฯ นั้น ได้อนุโลมใช้สี่แยกราชประสงค์เป็นจุดที่กำหนด การพิจารณาการกระจายตัวของมัสยิด เพื่อศึกษา ว่าภายในรัศมี 5 และ 10 กิโลเมตร จากจุดศูนย์กลางของกรุงเทพฯ จะครอบคลุมจำนวนมัสยิด หรือชุมชนไทยมุสลิมจำนวนเท่าใด (แผนที่ 4.4)

ผลจากการศึกษาพบว่า ภายในรัศมี 5 กิโลเมตรจากศูนย์กลาง พื้นที่จะครอบคลุม จำนวนชุมชนไทยมุสลิม 22 แห่ง หรือร้อยละ 14.47 ของชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมดในกรุงเทพฯ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขตชั้นใน ได้แก่ เขตพญาไท 4 แห่ง เขตบางรัก 4 แห่ง เขตคลองสาน 3 แห่ง เขตห้วยขวาง 2 แห่ง เขตพระนคร 2 แห่ง เขตปทุมวัน และเขตป้อมปราบ เขตละ 1 แห่ง รวมเขตชั้นในจำนวน 17 แห่ง และยังรวมพื้นที่เขตชั้นกลาง ซึ่งได้แก่บางส่วนของ ชุมชนไทยมุสลิมในเขตพระโขนงที่อยู่ในรัศมี 5 กิโลเมตรจากจุดศูนย์กลางจำนวน 2 แห่ง และ บางส่วนของเขตยานนาวาจำนวน 3 แห่ง รวมชุมชนในพื้นที่รัศมี 5 กิโลเมตรจากจุดศูนย์กลาง ของกรุงเทพฯ ทั้งสิ้น 22 แห่งจากเขตทั้งสองดังกล่าวข้างต้น

ภายในรัศมี 10 กิโลเมตรจากจุดศูนย์กลางของกรุงเทพฯ พบว่าจะครอบคลุมพื้นที่ ของชุมชนไทยมุสลิมเพิ่มจากรัศมี 5 กิโลเมตรอีก 27 แห่ง รวมครอบคลุมทั้งหมด 49 แห่ง หรือร้อยละ 32.24 ของชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมดในกรุงเทพฯ พื้นที่ที่เพิ่มขึ้นจากรัศมี 5 กิโลเมตรใน เขตชั้นในได้แก่ ชุมชนไทยมุสลิมในเขตบางกอกใหญ่ 4 แห่ง เขตธนบุรี 3 แห่ง เขตคูสิต

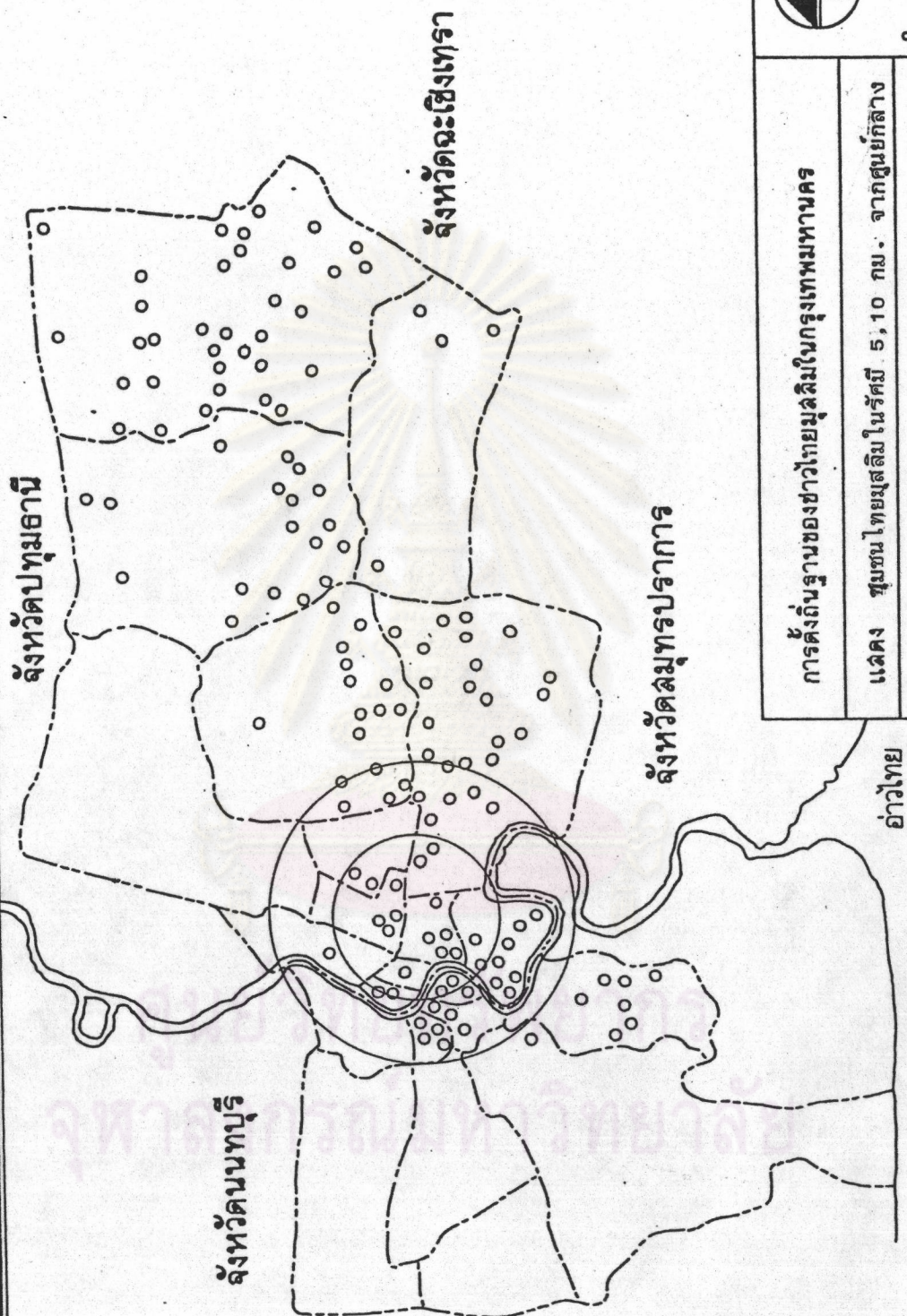

การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร

แสดง ชุมชนไทยมุสลิมในรัศมี 5, 10 กม. จากศูนย์กลาง

แผนที่ 4.4 มาตราส่วน 1:300,000

1 แห่ง ส่วนพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นในเขตชั้นกลาง ได้แก่ชุมชนไทยมุสลิมในเขตยานนาวา 6 แห่ง เขตพระโขนง 8 แห่ง เขตบางกะปิ 5 แห่ง ทั้งนี้รวมจำนวนมัสยิดทั้งเขตชั้นในและเขตชั้นกลาง ที่อยู่ในรัศมี 10 กิโลเมตรจากจุดศูนย์กลางมีทั้งสิ้น 49 แห่ง หรือร้อยละ 32.24 ของชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมดในกรุงเทพฯ จึงกล่าวได้ว่าชุมชนไทยมุสลิมส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ไกลกว่า 10 กิโลเมตร จากจุดศูนย์กลางของกรุงเทพฯ ซึ่งมีจำนวนถึง 103 แห่ง หรือร้อยละ 67.76 ของทั้งหมด

วิเคราะห์การกระจายตัวของชุมชนไทยมุสลิมด้วยวิธี Nearest-Neighbor Analysis

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ด้วยวิธี Nearest-Neighbor Analysis ก็เพื่อจะพิสูจน์ปรากฏการณ์การกระจายของการตั้งถิ่นฐานว่ามีรูปแบบอย่างไร เป็นแบบสุ่ม (Random) หรือเกิดขึ้นรวมกันเป็นกลุ่ม ๆ (Clusters) หรือเป็นไปอย่างสม่ำเสมอบนพื้นที่โดยมีช่องห่างเท่า ๆ กัน (Uniform)

สมการที่ใช้ :-

$$R_n = \bar{D}_{obs} / \bar{D}_{ran}$$

$$R_n = \text{ดัชนีค่าความใกล้เคียง}$$

$$\bar{D}_{obs} = \sum D_i / N$$

$$\bar{D}_{ran} = 0.5 \sqrt{A/N}$$

$$D_i = \text{ระยะทางจากจุด } i \text{ ใด ๆ ไปสู่จุดที่อยู่ใกล้ตนมากที่สุด}$$

$$N = \text{จำนวนจุดทั้งหมดในบริเวณพื้นที่ที่ศึกษา}$$

$$A = \text{ขนาดของพื้นที่ที่ศึกษา}$$

เมื่อหาค่า R-scale ได้แล้ว จึงนำค่าที่ได้มาจำแนก ดังนี้

ค่า 0.00 - 0.70 เป็นการกระจายแบบจับกลุ่มเป็นกระจุก (Cluster Distribution)

ค่า 0.70 - 1.40 เป็นการกระจายแบบสุ่ม (Random Distribution)

ค่า 1.40 - 2.14 เป็นการกระจายแบบสม่ำเสมอ (Disperse or Regular Distribution)

เมื่อได้จัดทำแผนที่ และการแบ่ง เขตพื้นที่แล้ว ได้ทำการวัดระยะทางระหว่างชุมชนไทยมุสลิมโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลาง (ดูภาคผนวก ข) จากแผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000 ของกองผังเมือง กรุงเทพมหานคร และนำมาคำนวณ สรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงรูปแบบการกระจายของที่ตั้งชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร

เขต	จำนวน ชุมชนไทยมุสลิม *	พื้นที่** (กม ²)	ค่าการกระจาย R-scale	รูปแบบการกระจาย (Location Pattern)
ชั้นใน	25	95.049	0.77	Random Distribution
ชั้นกลาง	58	382.123	0.79	Random Distribution
ชั้นนอก	57	715.607	0.94	Random Distribution

ที่มา : จากการคำนวณ

* จำนวนไทยมุสลิมที่มีข้อมูล 140 แห่ง

** พื้นที่เฉพาะ เขตที่มีข้อมูลชุมชนไทยมุสลิม

ผลจากการคำนวณค่าการกระจายตัวของชุมชนไทยมุสลิม ด้วยวิธี Nearest Neighbor Analysis (ดูตารางที่ 4.4) จะพบว่ารูปแบบการกระจายตัวของที่ตั้งชุมชนไทยมุสลิม เขตชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก มีลักษณะการกระจายตัวเป็นแบบสุ่ม (Random Distribution) ซึ่งค่าการกระจายตัวของชุมชนไทยมุสลิมที่ได้จากการคำนวณทั้ง 3 เขตของกรุงเทพฯ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.77 - 0.94 ซึ่งแตกต่างกันระหว่างเขต ดังนี้คือ

เขตชั้นใน มีค่าการกระจายตัวของชุมชนใกล้เคียง 0.70 แสดงให้ทราบว่าลักษณะชุมชนไทยมุสลิมเขตชั้นในของกรุงเทพฯ มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานเป็นแบบสุ่ม (Random Distribution) น้อยกว่าเขตชั้นกลางและชั้นนอก แต่จะมีลักษณะกระจายแบบจับกลุ่มเป็นกระจุก (Cluster Distribution) อยู่บ้าง ดังจะเห็นได้ว่าเขตชั้นในมีชุมชนไทยมุสลิมจับกลุ่มเป็นกระจุกอยู่ในแขวงวัดอรุณา เขตบางกอกใหญ่ แขวงทุ่งพญาไท เขตพญาไท ซึ่งเป็นบริเวณตั้งถิ่นฐานแรกเริ่มของชาวไทยมุสลิม เชื้อสายเปอร์เซีย และเขมร จากกรุงศรีอยุธยา ตามลำดับ

เขตชั้นกลาง ค่าการกระจายตัวของชุมชนไทยมุสลิมเท่ากับ 0.79 ใกล้เคียงกับ เขตชั้นใน แสดงว่ามีการกระจายตัวของชุมชนไทยมุสลิม เป็นแบบจับกลุ่มกันอยู่บ้าง ดังเช่น ในแขวง บางคอแหลม เขตยานนาวา และแขวงทุ่งครุ เขตราชพฤกษ์บูรณะ ทั้งสองบริเวณดังกล่าวเป็นจุดแรกเริ่มการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมที่มีบรรพบุรุษอพยพจากเมืองปัตตานี ตั้งแต่ระยะต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ส่วนใหญ่ชุมชนไทยมุสลิมในเขตชั้นกลางยังมีลักษณะการกระจายตัวเป็นแบบสุ่ม (Random Distribution)

เขตชั้นนอก คชพีค่าความใกล้เคียง 0.94 มีค่าการกระจายตัวของชุมชนไทยมุสลิมประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของค่า R-scale ที่กำหนดไว้ระหว่าง 0.70 - 1.40 แสดงให้เห็นว่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนไทยมุสลิมในเขตชั้นนอก จะมีลักษณะการกระจายแบบสุ่ม (Random Distribution) อย่างชัดเจนที่สุด ดังปรากฏให้เห็นจากที่ตั้งของชุมชนไทยมุสลิมในเขตหนองจอก และมีนบุรี ซึ่งมีชุมชนไทยมุสลิมปรากฏในแทบทุกแขวง

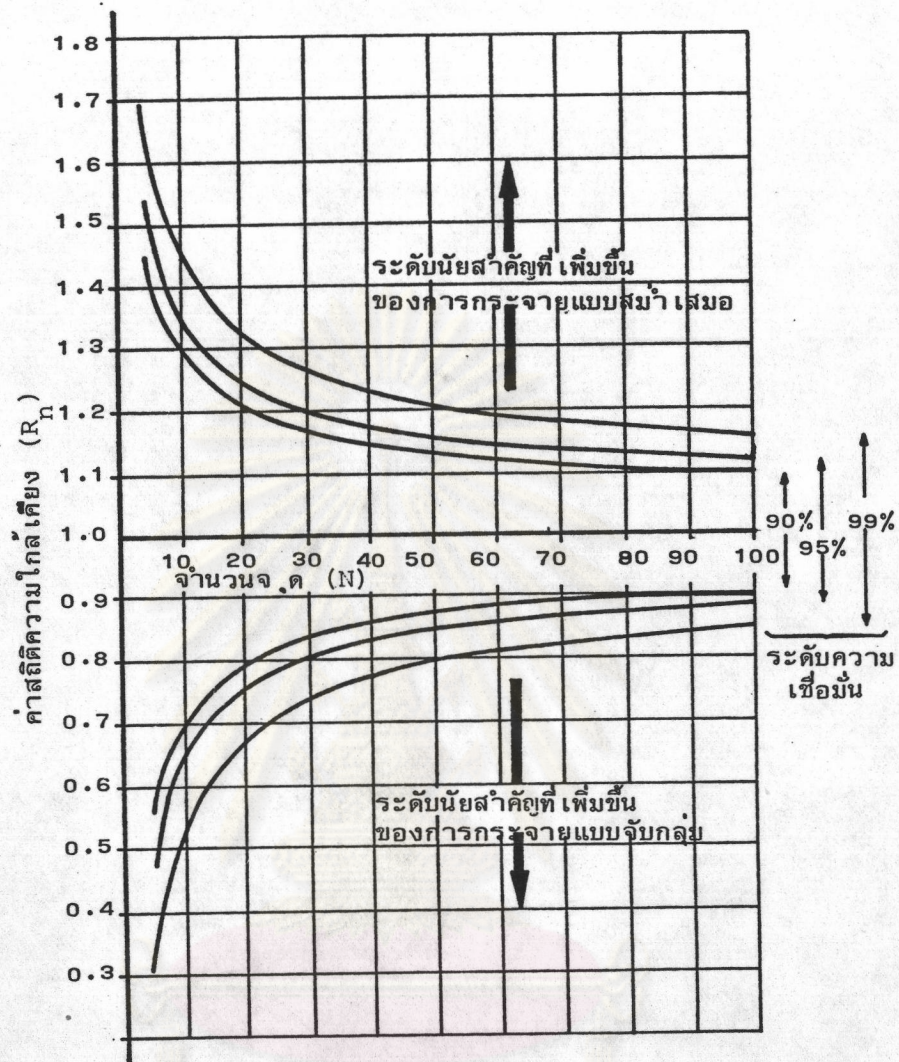
โดยสรุปแล้ว การตั้งถิ่นฐานของชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร เขตชั้นในและเขตชั้นกลาง จะมีลักษณะการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมเป็นแบบสุ่มน้อยกว่าเขตชั้นนอก เนื่องจากมีลักษณะการกระจุกตัวของชุมชนไทยมุสลิมอยู่บ้างในบางละแวกดังได้กล่าวไว้แล้ว สำหรับเขตชั้นนอกนั้นมีลักษณะการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมเป็นแบบสุ่มอย่างชัดเจน และเมื่อได้นำผลที่ได้ของแต่ละเขตไปเปิดตารางค่า Nearest-Neighbor (ตารางที่ 4.5) ปรากฏผลดังนี้

เขตชั้นใน จำนวนชุมชนไทยมุสลิม 25 แห่ง ค่าการกระจาย (R_n) 0.77 เมื่อเทียบค่าในตารางแล้ว พบว่า มีความเชื่อมั่นได้ที่ร้อยละ 95

เขตชั้นกลาง จำนวนชุมชนไทยมุสลิม 58 แห่ง ค่าการกระจาย (R_n) 0.79 เมื่อเทียบค่าในตารางแล้ว พบว่า มีความเชื่อมั่นได้ที่ร้อยละ 99

เขตชั้นนอก จำนวนชุมชนไทยมุสลิม 57 แห่ง ค่าการกระจาย (R_n) 0.94 เมื่อเทียบค่าในตารางแล้ว พบว่า มีค่าการกระจายอย่างไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งน่าจะสันนิษฐานได้ว่า มีสาเหตุจากพื้นที่ในเขตชั้นนอกมีขนาดใหญ่มากถึง 715.607 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีมากกว่าพื้นที่เขตชั้นกลางที่มีจำนวนชุมชนไทยมุสลิมพอ ๆ กันถึงเกือบครึ่งหนึ่งของเขตชั้นกลาง ค่าการกระจายเมื่อเทียบกับตารางแล้ว จึงไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4.5 แสดงนัยสำคัญของค่าสถิติความใกล้เคียง (R_n)

โดยรวมแล้ว จำนวนและการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร 152 แห่ง ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตชั้นกลางและเขตชั้นนอก กล่าวคือ ชุมชนไทยมุสลิม เขตชั้นกลาง มีจำนวนรวมสูงสุด แต่จำนวนใกล้เคียงกับเขตชั้นนอก ส่วนเขตชั้นในมีชุมชนไทยมุสลิมน้อยที่สุดในด้านการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมนั้น พบว่ามีชุมชนไทยมุสลิมกระจายอยู่ 19 ใน 24 เขตของกรุงเทพฯ โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในซีกตะวันออกของกรุงเทพฯ ในเขตหนองจอก พระโขนง และเขตมีนบุรี ส่วนการกระจายตัวของชุมชนไทยมุสลิมตามระยะห่างจากศูนย์กลางของเมืองพบว่า ชุมชนไทยมุสลิมส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร จะกระจายไกลจากศูนย์กลางของเมืองในรัศมีมากกว่า 10 กิโลเมตร สำหรับรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร

จากผลการวิเคราะห์ด้วยวิธี Nearest-Neighbor พบว่า ชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมด มีการกระจาย เป็นแบบลุ่ม เมื่อ เปรียบ เทียบระหว่าง เขตแล้ว ชุมชนไทยมุสลิมใน เขตชั้นในและชั้นกลาง มีแนวโน้มของการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ละแวก เดียวกับที่ซึ่งบรรพบุรุษรุ่นแรกมาอยู่อาศัยในลักษณะกระจุกตัว มากกว่าเขตชั้นนอกซึ่งกระจายอยู่ใน เกือบทุกแขวง

ขนาดของชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร

ขนาดของชุมชนไทยมุสลิมหากวัดจากจำนวนชาวไทยมุสลิมที่มาประกอบพิธีทางศาสนาใน มัสยิดประจำชุมชนของคน เป็นปกติในวันศุกร์ซึ่งมีผู้ไปประกอบพิธีนมัสการพระเจ้า หรือพิธีละหมาด มากกว่าปกติ เนื่องจาก เป็นขัตติยัตินในคัมภีร์อัลกุรอานกำหนด เป็นวันชุมนุมใหญ่ ทั้งนี้จำนวนสัปบุรุษที่ไป นมัสการในวันศุกร์ เป็นปกติประจำมัสยิด ได้จากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดซึ่งจัดทำทะเบียน สัปบุรุษประเภทนี้ จำนวนดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและสัง เกตการณ์ จึงอนุมานทะเบียนสัปบุรุษดังกล่าว เป็นดัชนีวัดขนาดชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร แม้ในวัน ศุกร์จะมีมุสลิมไปละหมาดในมัสยิดใกล้เคียงที่ทำงานก็ตาม แต่ก็มีเฉพาะ เขตเมืองชั้นใน และมีจำนวน ไม่มากนัก เชื่อว่าชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพฯ น่าจะไปมัสยิดที่ใกล้บ้านคนในชุมชนเพื่อละหมาดใน วันศุกร์มากกว่าไปมัสยิดที่อยู่ไกล

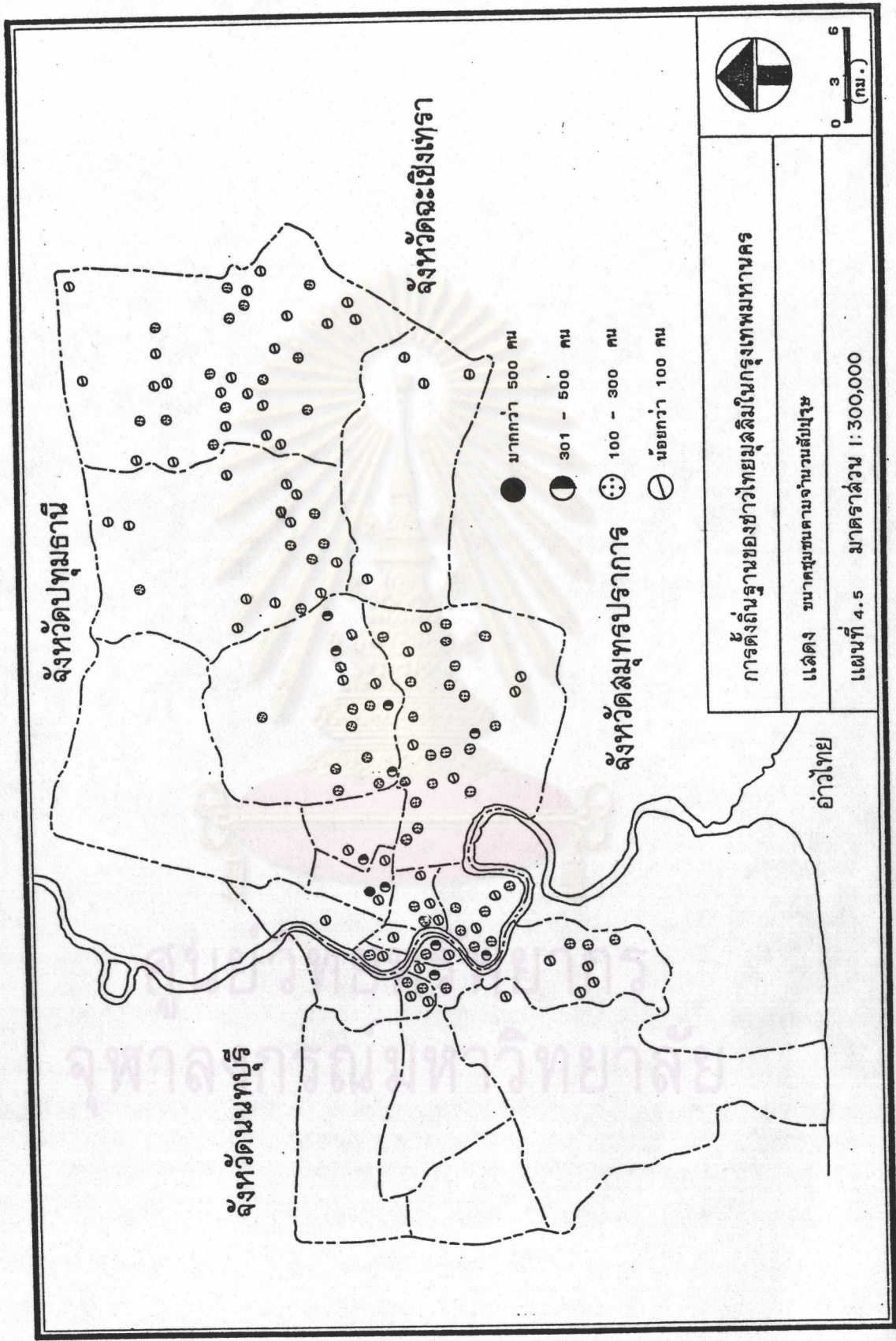
ข้อมูลจากทะเบียนสัปบุรุษที่นมัสการในวันศุกร์มีทั้งหมด 140 มัสยิด ทำให้แบ่งขนาดของ ชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานครได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ชุมชนไทยมุสลิมขนาดเล็ก ซึ่งมีสัปบุรุษประกอบพิธีทางศาสนาในวันศุกร์เป็นปกติ น้อยกว่า 100 คน มีจำนวนทั้งสิ้น 78 แห่ง หรือร้อยละ 51.32 ของชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมดใน กรุงเทพฯ (ตารางที่ 4.6 ตารางที่ 4.7 แผนที่ 4.5 และแผนภูมิ 4.2) โดยกระจายอยู่ใน พื้นที่เขตชั้นใน 13 แห่ง หรือร้อยละ 16.67 ของชุมชนขนาดเล็ก แต่ครึ่งหนึ่งของมัสยิดในเขต ชั้นในจัดอยู่ในกลุ่มนี้ เขตชั้นกลางมีจำนวน 19 แห่ง หรือร้อยละ 24.36 ทั้งนี้เกือบหนึ่งในสาม ของชุมชนเขตชั้นกลางอยู่ในกลุ่มนี้ และมีจำนวนมากที่สุดในเขตชั้นนอก 46 หรือร้อยละ 58.97 ของชุมชนขนาดเล็ก ทั้งนี้ สามในสี่ของชุมชนไทยมุสลิม เขตชั้นนอกจัดอยู่ในกลุ่มชุมชนขนาดเล็ก ดังรายละเอียดชุมชนขนาดเล็กในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.6 จำนวนสัปดาห์ที่ประกอบพิธีในวันสุกข์เป็นปกติแยกตามเขต

สัปดาห์	เขตชั้นใน		เขตชั้นกลาง		เขตชั้นนอก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ ของทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ ของทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ ของทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 100	13	50.00	19	29.69	46	74.19	78	51.32
100-300	10	38.46	30	46.88	11	17.74	51	33.55
301-500	2	7.69	9	14.06	1	1.62	12	7.90
มากกว่า 500	1	3.85	-	-	-	-	1	0.66
ไม่มีข้อมูล	-	-	6	9.37	4	6.45	10	6.57
รวม	26	100.00	64	100.00	62	100.00	152	100.00

ที่มา : ศึกษาจากข้อมูลของกองทัมเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนตัวอักษรที่ประกอบคำในมีอิคเป็นปกติในวันศุกร์จำแนกรายเขต (จำนวน : แห่ง)

ลำดับ	เขต	สัปดาห์ (คน)					ไม่มีข้อมูล				
		น้อยกว่า 100	100-300	301-500	มากกว่า 500						
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
เขตชั้นใน											
1	พระนคร	1	1.28	1	1.96	-	-	-	-		
2	บึงกุ่ม	-	-	1	1.96	-	-	-	-		
3	ปทุมวัน	1	1.28	-	-	-	-	-	-		
4	บางรัก	3	3.85	-	-	1	8.33	-	-		
5	ดุสิต	1	1.28	-	-	-	-	-	-		
6	พญาไท	2	2.56	2	3.92	-	-	1	100.00		
7	ห้วยขวาง	1	1.28	1	1.96	-	-	-	-		
8	ธนบุรี	1	1.28	2	3.92	-	-	-	-		
9	คลองสาม	1	1.28	1	1.96	1	8.33	-	-		
10	บางกอกใหญ่	2	2.56	2	3.92	-	-	-	-		
เขตชั้นกลาง											
11	ยานนาวา	1	1.28	7	13.73	1	8.33	-	-		
12	พระโขนง	10	12.83	15	29.41	1	8.33	-	2		
13	บางกะปิ	4	5.13	7	13.73	5	41.68	-	-		
14	ราชบุรี	4	5.13	1	1.96	2	16.67	-	-		
15	บางกอกน้อย	-	-	-	-	-	-	-	4		
เขตชั้นนอก											
16	หนองจอก	28	35.90	6	11.77	-	-	-	1		
17	มีนบุรี	13	16.66	4	7.84	1	8.33	-	3		
18	ลาดกระบัง	5	6.42	-	-	-	-	-	-		
19	บางขุนเทียน	-	-	1	1.96	-	-	-	-		
รวม		78	100.00	51	100.00	12	100.00	1	100.00	10	100.00

ที่มา : ศึกษาจากข้อมูลของกองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

ตาราง 4.8 แสดงการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมขนาดเล็กในเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร

ลำดับ	เขต	จำนวน	ชื่อชุมชน (มัสยิด)
1	หนองจอก	28	คลองสิบสี่ คลองสิบเอ็ด ลำน้ำหรีพวง คลองแก้ว ไต๊ะนิล ลำมดตะนอย ลำไช้ ลำเจดีย์ เจียรดับ ฮีร์ว คูน้อย คุ ลำต้นกล้วย นาด้บ แบนใหญ่ คลองสิบ นูร์ลยะกิน อินดารุลมีนา คาร์ลอามาน ลำค้อยตั้ง ลำหินผั่งเหนือ แบบชะโด สนามกลางลำ สุเหร่าใหม่ คาร์ลซุนนี ศาลาแดง นาคนาวาอุปลัมภ์ คาร์ลคอยรอด
2	มีนบุรี	13	คลองแปด คลองสี่ ลำกระโหลก คลองหนึ่ง คุ้คุด แสนแสบ อิตดฮาร์ด คุ้ล่าง ไร่เหลือง คลองสาม นูร์ลฮูดา ซีรอยุดดิน บ้านเกาะ
3	พระโขนง	10	บ้านดอน คลองกะจะ ทับข้างล่าง ปากคลองทับข้าง คาร์ลอามีน นูร์ลฮีบาคะห์ จรเข้บ คลองเค็ล็ด รอมาคู้อิสลาม ศาลาลอย
4	ลาดกระบัง	5	ลำนายโส คลองทับยาว ลำอ้ายแบน คาร์ลมุกีม คาร์ลมุฮิบบิน
5	บางกะปิ	4	วังใหญ่ ดอนสะแก ฮีมารอตุ้ตดิน ยามิฮ์ลมุขตะดี
6	ราษฎร์บูรณะ	4	คาร์ลสลาม สวนสมบูรณ์ นูร์ลฮูดา คอสิ่ดิน
7	บางรัก	3	บ้านอู่ นูร์ลนาซีฮะฮ์ ต่วนโสสิ่ลม
8	พญาไท	2	มักกะสัน บ้านครัวตะวันตก
9	บางกอกใหญ่	2	เจริญพาศน์ พัลลาห์
10	พระนคร	1	บ้านตึกดิน
11	ห้วยขวาง	1	ดินแดง
12	ธนบุรี	1	บางหลวง
13	คลองสาน	1	สุวรรณภูมิ
14	ยานนาวา	1	มาหยัน
15	คูสีต	1	บางกระบือ
16	ปทุมวัน	1	อินไคนีเซีย

ชุมชนไทยมุสลิมขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จะกระจายอยู่เขตชั้นนอก ทั้งนี้เนื่องจากเขตชั้นนอกเป็นเขตชานเมือง มีพื้นที่ขนาดใหญ่ถึง 715.607 ตารางกิโลเมตร (เฉพาะ เขตที่มีชุมชนไทยมุสลิม) การกระจายของประชากรไม่หนาแน่น เพราะเป็นพื้นที่เกษตรกรรมจำนวนมาก ประกอบกับ เพื่อเป็นการลดระยะทางในไปประกอบพิธีทางศาสนายังมัสยิดที่อยู่ไกล จึงสร้างมัสยิดในชุมชนของคน เพื่อความสะดวกในการเดินทาง

2. ชุมชนไทยมุสลิมขนาดปานกลาง ซึ่งมีสัปบุรุษประกอบพิธีทางศาสนาในวันศุกร์ เป็นปกติระหว่าง 100-300 คน มีทั้งสิ้นจำนวน 51 แห่ง หรือร้อยละ 33.55 ของชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมดในกรุงเทพฯ (ตารางที่ 4.6 ตารางที่ 4.7 แผนที่ 4.5 และแผนภูมิที่ 4.2) ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในเขตชั้นกลางจำนวน 30 แห่ง หรือร้อยละ 58.82 ของชุมชนไทยมุสลิมขนาดปานกลาง ทั้งนี้เกือบครึ่งหนึ่งของมัสยิดในเขตชั้นกลางจัดอยู่ในกลุ่มนี้ รองลงมาได้แก่ เขตชั้นนอกซึ่งมี 11 แห่ง หรือร้อยละ 21.57 ของทั้งหมด โค้ช้อยละ 18 ของมัสยิดเขตชั้นนอกจัดอยู่ในกลุ่มนี้ ส่วนเขตชั้นในมีจำนวนชุมชนไทยมุสลิมขนาดปานกลางน้อยที่สุดเพียง 10 แห่ง หรือร้อยละ 19.61 ของชุมชนขนาดปานกลาง แต่มัสยิดในเขตชั้นในกว่าหนึ่งในสามจัดอยู่ในกลุ่มนี้ การกระจายของชุมชนไทยมุสลิมขนาดปานกลางดังรายละเอียดในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมขนาดปานกลางในเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร

ลำดับ	การกระจายของชุมชนขนาดปานกลางในเขตต่าง ๆ		
	เขต	จำนวน	ชื่อชุมชน (มัสยิด)
1	พระโขนง	15	อัลคอยรียะห์ คลองตัน ทองหล่อ สามอิน บ้านป่า คลองลาว หัวหมากใหญ่ นูร์อัลเอียะฮาน เกาะกลาง ทางควาย สองห้อง อัลกุบรอ ศาลาลอย ยามีนูร์อิสลาม บ้านม้า
2	บางกะปิ	7	ชีรอฎออบาคะห์ นูร์ออบาคะห์ วัดตึก คลองจั่น อัลฟัดฮูลบารี หัวหมากน้อย ลำเจียก

ลำดับ	เขต	จำนวน	ชื่อชุมชน (มัสยิด)
3	ยานนาวา	7	ยะวา คาร์ลอบีดิน บางคอแหลม สวนหลวง อนันนฤมิตร สีวาอุลอิสลาม คาร์ลมุสลิมิน
4	หนองจอก	6	คลองสอง ลำแขก บ้านเกาะ ลำไทร ลำต้นกล้วย บาทยัน
5	มีนบุรี	4	สามวา คลองสี่ประเวศ คลองสองต้นนุ่น บางชัน
6	พญาไท	2	บ้านครัวกลาง คาร์ลพะละฮ์
7	ธนบุรี	2	บ้านสมเด็จเจ้า สวนพลู
8	บางกอกใหญ่	2	ต้นสน ผดุงธรรมอิสลาม
9	พระนคร	1	จักรพงษ์
10	ป้อมปราบ	1	มหานาค
11	ห้วยขวาง	1	ห้วยขวาง
12	คลองสาน	1	ตึกแดง
13	ราชบุรีจรณะ	1	คารุนน้ำอิม
14	บางขุนเทียน	1	จอมทอง

การที่ชุมชนไทยมุสลิมขนาดปานกลาง มีมากที่สุด ในเขตชั้นกลางนั้น น่าจะเป็นเพราะเขตชั้นกลางเป็นเขตค่อเมือง บ้านเรือนไม่แออัดเท่าเขตชั้นใน จึงมีชาวไทยมุสลิมอพยพจากเขตชั้นในมาอยู่เขตชั้นกลางจำนวนมาก นอกจากนั้นเขตชั้นกลางยังมีการคมนาคมสะดวกทั่วถึง รวมทั้งที่ตั้งของมัสยิดส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเส้นทางคมนาคมสำคัญ เช่น ถนนอ่อนนุช รามคำแหง สุขุมวิท 2 คลองแสนแสบ คลองประเวศ เป็นต้น ชุมชนไทยมุสลิมเขตชั้นกลางจึงมีขนาดไม่เล็ก

มากกว่าเมืองชั้นนอก.

มากเหมือนเขตชั้นนอก

3. ชุมชนไทยมุสลิมขนาดใหญ่ ซึ่งสัปรุชประกอบพิธีทางศาสนาในวันศุกร์เป็นปกติ ระหว่าง 301-500 คน มีจำนวนทั้งหมด 12 แห่ง หรือร้อยละ 7.90 ของชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมด ในกรุงเทพฯ (ตารางที่ 4.6 ตารางที่ 4.7 แผนที่ 4.5 และแผนภูมิที่ 4.2) ชุมชนไทยมุสลิมขนาดใหญ่จะปรากฏอยู่ในเขตชั้นกลางมากที่สุดโดยมีจำนวน 9 แห่ง หรือร้อยละ 75.00 ของชุมชนไทยมุสลิมกลุ่มนี้ ซึ่งกระจายอยู่ในเขตบางกะปิ 5 แห่ง จำนวนในเขตชั้นในมี 2 แห่ง อยู่ในเขตบางรักและคลองสาน ส่วนเขตชั้นนอกมีเพียงแห่งเดียวในเขตมีนบุรี การกระจายของชุมชนไทยมุสลิมขนาดใหญ่จำแนกตามรายเขต ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมขนาดใหญ่ในเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร

ลำดับ	การกระจายของชุมชนขนาดใหญ่ในเขตต่าง ๆ		
	เขต	จำนวน	ชื่อชุมชน (มัสยิด)
1	บางกะปิ	5	ลำสาลี คลองกุ่ม สุเทวี่แดง หลอแหล ลาดบัวขาว
2	ราชบุรีบูรณะ	2	อัคร์คักวา อาจารย์เซ็น
3	พระโขนง	1	อัลเอียะดิชอม
4	มีนบุรี	1	ทรายกองดิน
5	ยานนาวา	1	อัลสลละฟียะฮ์
6	บางรัก	1	ฮารูณ
7	คลองสาน	1	เซฟี่

การที่เขตชั้นในและ เขตชั้นกลางมีชุมชนไทยมุสลิมขนาดใหญ่มากกว่าเขตชั้นนอกนั้น น่าจะเป็น เพราะ เป็นชุมชน เก่าแก่ที่ชาวไทยมุสลิมมาตั้งถิ่นฐานส่วนหนึ่ง และจากความสะดวกของ เส้นทางคมนาคม รวมทั้งมัสยิดตั้งใกล้แหล่งทำงานของชาวไทยมุสลิมที่เข้ามาทำงานในเมืองด้วย

4. ชุมชนไทยมุสลิมขนาดใหญ่มาก มีสำประชุมประกอบพิธีทางศาสนาในวันศุกร์ เป็นปกติมากกว่า 500 คน พบเพียงแห่งเดียวในเขตชั้นในและอยู่ในเขตพญาไท ชื่อชุมชนมัสยิด คาร์ลอะมาน หรือ มัสยิดพญาไท สาเหตุที่ชุมชนมีขนาดใหญ่มาก เนื่องจาก เป็นมัสยิดเก่าแก่ที่มี ผู้ศรัทธาไปประกอบพิธีทางศาสนาจำนวนมาก และที่ตั้งซึ่งอยู่ในซอยสุเทร่า ถนนเพชรบุรี ใกล้แยก ยมราชและราชเทวี เป็นชุมทางคมนาคมสำคัญแห่งหนึ่งในใจกลางเมือง ซึ่งใกล้แหล่งงานและ ตลาด นอกจากนั้น บริเวณใกล้เคียงยังมีชุมชนไทยมุสลิมอยู่อีก 3 ชุมชน ได้แก่ชุมชนมัสยิดบ้าน คร้าวกลาง บ้านครัวตะวันตก และชุมชนมัสยิดเนียมาตุลอิสลาม ซึ่งเป็นละแวกที่อยู่อาศัยของชาว ไทยมุสลิมขนาดใหญ่ที่เห็นเด่นชัดมากที่สุดแห่งหนึ่ง

อายุของชุมชนไทยมุสลิม ในกรุงเทพมหานคร

จากการที่ศาสนามีบทบัญญัติให้ศาสนิกชนปฏิบัติศาสนกิจ ศาสนสถานจึง เป็นสิ่งก่อสร้างที่ จำเป็นเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา ในศาสนาอิสลามนั้น มัสยิด ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ประกอบ ศาสนกิจ แต่ยังมีหน้าที่อื่น ๆ อีกมาก มัสยิดมักถูกสร้างขึ้น เมื่อมีอิสลามิกชนมาอาศัยอยู่ร่วมกันใน พื้นที่หนึ่งตั้งแต่ 40 คนขึ้นไป มัสยิดจึงมีการสร้างใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามจำนวนอิสลามิกชนที่ เพิ่มขึ้น อายุของมัสยิดที่สร้างขึ้นครั้งแรกจึง เป็นหลักฐานแสดงถึงอายุของชุมชน ตลอดจนการ ขยายของการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานครได้ดี

อายุของชุมชนไทยมุสลิมจากการศึกษานี้ พิจารณาจากปีที่มัสยิดสร้างขึ้น เป็นครั้งแรก ในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งพบว่า ชุมชนไทยมุสลิมอาจแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามช่วงอายุการสร้างมัสยิด ดังนี้

1. ชุมชนไทยมุสลิมที่มีอายุต่ำกว่า 50 ปี มีจำนวนทั้งหมด 77 แห่ง หรือร้อยละ 50.66 ของจำนวนชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมดในกรุงเทพฯ (ตารางที่ 4.11 แผนที่ 4.6 แผนภูมิที่ 4.3) กระจายอยู่ในเขตชั้นกลางมากที่สุด 38 แห่ง หรือร้อยละ 49.35 ของชุมชนที่มีอายุต่ำกว่า 50 ปี รองลงไปได้แก่เขตชั้นนอก ซึ่งมีจำนวน 32 แห่ง หรือร้อยละ 41.56 ส่วนเขตชั้นในมี

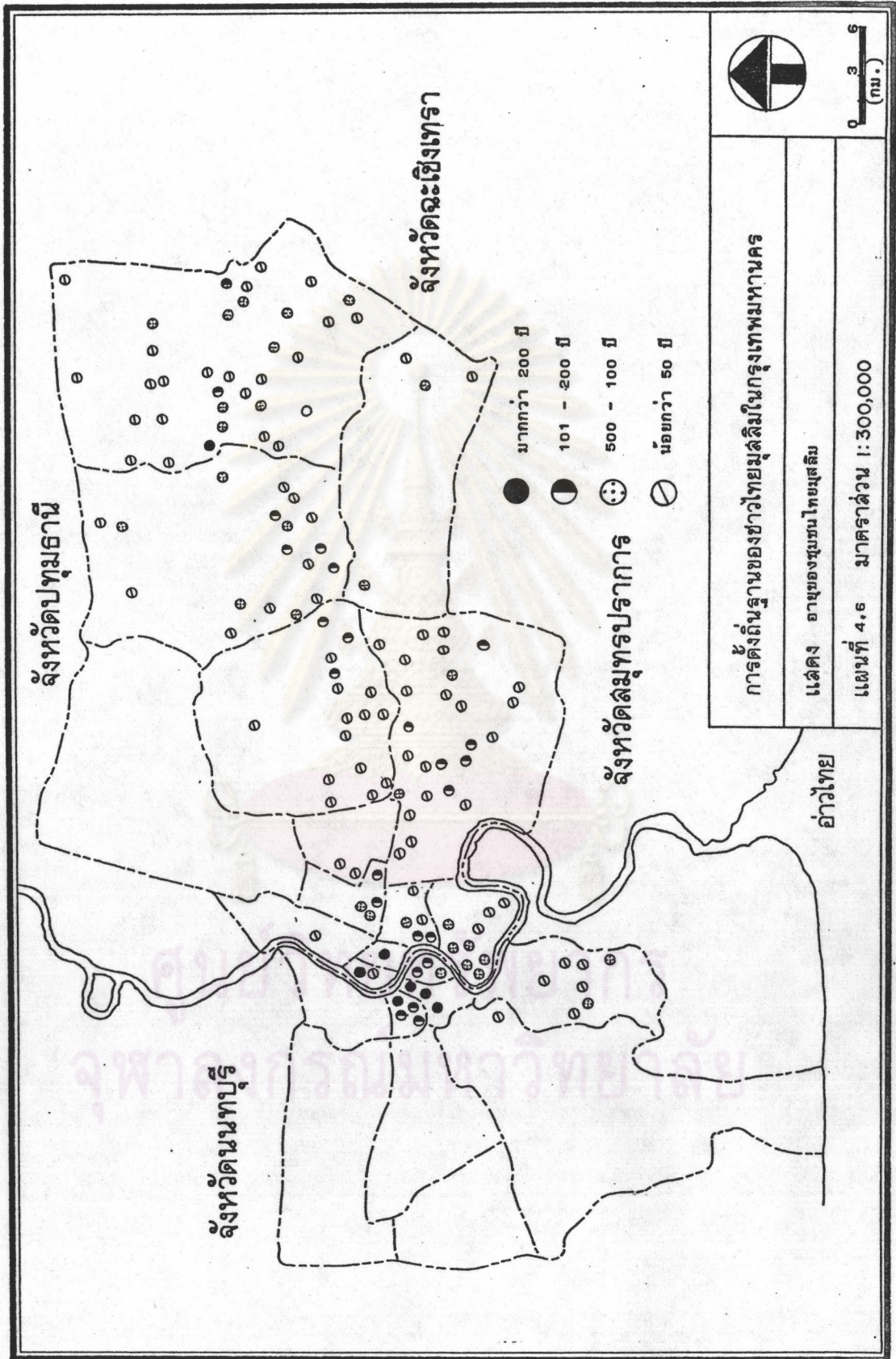
ตารางที่ 4.11 แสดงอายุของผู้ชมชนไทยมุสลิม จำแนกตามเขตพื้นที่ใน ชั้นกลาง และชั้นนอก กรุงเทพมหานคร

อายุ (มี)	เขตชั้นใน		เขตชั้นกลาง		เขตชั้นนอก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ ของทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ ของทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ ของทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ ของทั้งหมด
น้อยกว่า 50	7	26.91	38	59.38	32	51.61	77	41.56
50-100	5	19.23	9	14.06	17	27.42	31	54.84
101-200	10	38.46	9	14.06	6	9.68	25	24.00
มากกว่า 200	2	7.70	1	1.56	1	1.61	4	25.00
ไม่มีข้อมูล	2	7.70	7	10.94	6	9.68	15	40.00
รวม	26	100.00	64	100.00	62	100.00	152	100.00

ที่มา : ศึกษาจากข้อมูลของกองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4.12 แสดงอายุของชุมชนไทยมุสลิมจำนวนความ 19 เขตในกรุงเทพมหานคร

ลำดับ ไทยมุสลิม	อายุ (ปี)		น้อยกว่า 50 ปี		50-100		101-200		มากกว่า 200		ไม่มีข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เขตชั้นใน												
1 พระนคร	1	1.30	-	-	-	-	1	4.00	-	-	-	-
2 มอญพร้าว	-	-	-	-	-	-	1	4.00	-	-	-	-
3 มหุวัน	1	1.30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4 บางรัก	1	1.30	1	3.23	2	8.00	-	-	-	-	-	-
5 ดุสิต	1	1.30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6 พญาไท	1	1.30	2	6.45	1	4.00	-	-	-	-	1	6.67
7 หัวขวาง	2	2.59	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8 อนุรี	-	-	-	-	2	8.00	-	-	1	25.00	-	-
9 คลองสาน	-	-	1	3.23	2	8.00	-	-	-	-	-	-
10 บางกอกใหญ่	-	-	1	3.23	1	4.00	1	4.00	1	25.00	1	6.67
เขตชั้นกลาง												
11 ยานนาวา	3	3.89	5	16.13	1	4.00	-	-	-	-	-	-
12 พระโขนง	18	23.38	2	6.45	6	24.00	-	-	-	-	2	13.33
13 บางกะปิ	12	15.58	-	-	2	8.00	1	25.00	1	25.00	1	6.67
14 ราชบุรีณะ	5	6.49	2	6.45	-	-	-	-	-	-	-	-
15 บางกอกน้อย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	26.67
เขตชั้นนอก												
16 นongจอก	19	24.19	11	35.47	2	8.00	1	25.00	1	25.00	2	13.33
17 มีนบุรี	10	12.89	3	9.68	4	16.00	-	-	-	-	4	26.67
18 ลาดกระบัง	2	2.59	3	9.68	-	-	-	-	-	-	-	-
19 บางขุนเทียน	1	1.30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	77	100.00	31	100.00	25	100.00	4	100.00	15	100.00	15	100.00

ที่มา : ศึกษาจากข้อมูลของงานอนุรักษ์ปรับปรุงฟื้นฟูเมือง กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

ชุมชนอายุต่ำกว่า 50 ปี น้อยที่สุด คือ 7 แห่ง หรือร้อยละ 9.09 ของชุมชนไทยมุสลิมกลุ่มนี้ (ตารางที่ 4.12) การกระจายของชุมชนไทยมุสลิมตามอายุ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.13 ตารางที่ 4.13 แสดงการกระจายของชุมชนมุสลิมอายุต่ำกว่า 50 ปี ในกรุงเทพมหานคร

ลำดับ	เขต	การกระจายของชุมชนไทยมุสลิมอายุต่ำกว่า 50 ปี	
		จำนวน	ชุมชน (มัสยิด)
1	หนองจอก	19	คลองสิบสี่ คลองสิบเอ็ด ลำพุทรีหวง คลองสิบ บุรีลยะกิน โต๊ะนิล ลำคตะนอย คาร์ลอรามาน คลองสอง ลำหินฝั่งเหนือ แบนชะโค ลำเจดีย์ คาร์ลอรามาน ลำไทร ลำต้นกล้วย นาดีบ ยะมิลมุตะตะกิน คาร์ลคอรอด แบนใหญ่
2	พระโขนง	18	บ้านดอน อัลคอรียะห์ ทองหล่อ สามอิน คลองลาว คลองกะจะ บุรีลเยาะซาน ทับข้างล่าง ปากคลองทับข้าง เกาะกลาง ทางควาย สองห้อง คาร์ลอรามาน บุรีลอิบาตะห์ คลองเคล็ด รอมาดูลอิสลาม ยามิลมุตะตะกิน บ้านม้า
3	บางกะปิ	12	อีมารอดุดดิน คอนสะแก ซีรอมุสลิมอิบาตะห์ บุรีลอิบาตะห์ วัดตึก คลองจั่น อัลพัศฎุลมารี หัวหมากน้อย ลำสาดี วังใหญ่ ยามิลมุตะตะกิน ลำเจียก
4	มีนบุรี	10	คลองแปด ลำกระโหลก คู้ค อิศฮาร์ด คู้ล่าง ไม้เหลือง คลองสี่ประเวศ คลองสองต้นนุ่น บ้านเกาะ ซีรอมุสลิมอิบาตะห์
5	ราษฎร์บูรณะ	5	คาริสสลาม สวนสมบูรณ อัดดีกัว คอลีดิน อาจารย์เซ็น

ลำดับ	เขต	การกระจายของชุมชนไทยมุสลิมอายุต่ำกว่า 50 ปี	
		จำนวน	ชุมชน (มัสยิด)
6	ยานนาวา	3	อนันตฤมิต สีวาอุลอิสลาม คาร์ลมุสลิมิน
7	ลาดกระบัง	2	คลองทับยาว ลำอ้ายแมน
8	ห้วยขวาง	2	ดินแดง ห้วยขวาง
9	พระนคร	1	บ้านตึกดิน
10	ปทุมวัน	1	อินโคนิเซีย
11	บางรัก	1	นุรุลนาซีฮะฮ์
12	ดุสิต	1	บางกระบือ
13	พญาไท	1	มักกะสัน
14	บางขุนเทียน	1	จอมทอง

ทั้งนี้กล่าวได้ว่า เกือบทั้งหมดของชุมชนไทยมุสลิมที่มีอายุต่ำกว่า 50 ปี จำนวนทั้งสิ้น 70 แห่ง หรือ ร้อยละ 90.91 กระจายอยู่ในเขตชั้นกลางและเขตชั้นนอก ชุมชนไทยมุสลิมทั้งสองเขตดังกล่าวเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นชุมชนใหม่ อันเนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนไทยมุสลิมเดิมในเขตชั้นในมีความแออัด จึงมีผู้อพยพออกไปตั้งถิ่นฐานในเขตชั้นกลาง และชั้นนอกซึ่งประชากรเบาบางกว่า ทั้งนี้ การอพยพของชาวไทยมุสลิมมักจะไปอยู่ในชุมชนมุสลิม หรือใกล้เคียงกับชุมชนมุสลิมเดิม เป็นส่วนใหญ่

2. ชุมชนไทยมุสลิมที่มีอายุระหว่าง 50-100 ปี มีจำนวนรวมทั้งหมด 31 แห่ง หรือ ร้อยละ 20.39 ของจำนวนชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมดในกรุงเทพฯ (ตารางที่ 4.11 แผนที่ 4.6 แผนที่ 4.3) โดยกระจายอยู่ในเขตชั้นนอกมากที่สุด 17 แห่ง หรือร้อยละ 54.84 เขตชั้นกลาง 9 แห่ง หรือร้อยละ 29.03 และต่ำสุดในเขตชั้นในจำนวน 5 แห่ง หรือร้อยละ 16.9 ของชุมชนไทยมุสลิมที่มีอายุระหว่าง 50-100 ปี ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.12 และ 4.14

ตารางที่ 4.14 แสดงการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมอายุระหว่าง 50-100 ปี ในกรุงเทพมหานคร

ลำดับ	การกระจายของชุมชนไทยมุสลิมอายุระหว่าง 50-100 ปี		
	เขต	จำนวน	ชุมชน (มัสยิด)
1	หนองจอก	11	อินคารูมินา ลำต้อยตึง ลำไช้ ลำแขก สุเทร่าใหม่ คลองแก้ว บ้านเกาะ สีรว คู่น้อย คอยรุคติน บาทยัน
2	ยานนาวา	5	ยะวา คาร์ลอบีคิน บาทยัน บางคอแหลม อัลสละฟียะฮ์
3	มีนบุรี	3	คลองสี คลองหนึ่ง บางชัน
4	ลาดกระบัง	3	ลำนายใส คาร์ลุมกิม คาร์ลุมูอิมบิน
5	พญาไท	2	บ้านครัวตะวันตก พญาไท
6	พระโขนง	2	คลองตัน ศาลาลอย
7	ราษฎร์บูรณะ	2	นุรุลฮูดา คาร์นน่าอิม
8	บางรัก	1	สวนไสสีลม
9	คลองสาน	1	สุวรรณภูมิ
10	บางกอกใหญ่	1	หุดงธรรมอิสลาม

การที่ชุมชนไทยมุสลิมที่มีอายุระหว่าง 50-100 ปี มีจำนวนมากที่สุดในเขตชั้นนอก โดยมีสัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนชุมชนประเภทนี้ น่าจะ เนื่องจากวิวัฒนาการการขยายตัวของมัสยิดจากจำนวนสัปปุรุชที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้ง เพื่อประหยัดการ เดินทาง ไปประกอบพิธีทางศาสนาในมัสยิดอื่นซึ่งอยู่ห่างไกล

3. ชุมชนไทยมุสลิมที่มีอยู่ระหว่าง 101-200 ปี มีจำนวนรวมทั้งหมด 25 แห่ง หรือร้อยละ 16.45 ของชุมชนไทยมุสลิมทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร (ตารางที่ 4.11 แผนที่ 4.6 แผนภูมิ 4.3) กระจายอยู่ในเขตชั้นนอก 6 แห่ง เขตชั้นกลาง 9 แห่ง และเขตชั้นใน 10 แห่ง โดยมีรายละเอียด ในตารางที่ 4.12 และตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 แสดงการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมอายุระหว่าง 101-200 ปี

ในกรุงเทพมหานคร

ลำดับ	การกระจายของชุมชนไทยมุสลิมอายุระหว่าง 101-200 ปี		
	เขต	จำนวน	ชุมชน (มัสยิด)
1	พระโขนง	6	บ้านป่า หัวหมากใหญ่ อัลกุบรอ อัลเอียะดิซอม จรเข้ขบ ศาลาลอย
2	มีนบุรี	4	สามวา แสนแสบ คลองสาม นูร์ลิสฎา
3	บางรัก	2	ฮารูณ บ้านฉู่
4	ธนบุรี	2	บ้านสมเด็จเจ้า สวนพลู
5	คลองสาน	2	ตึกแดง เซฟิ
6	บางกะปิ	2	คลองกุ่ม หลอแหล
7	หนองจอก	2	เจียรต๊ิบ ศาลาแดง
8	พระนคร	1	จักรพงษ์
9	ป้อมปราบ	1	มหานาค
10	บางกอกใหญ่	1	กุฎีพัลลัท
11	พญาไท	1	บ้านศรีจิวกลาง
12	ยานนาวา	1	สวนหลวง

ชุมชนไทยมุสลิมที่มีอายุระหว่าง 101-200 ปี จำนวนทั้งหมด 25 แห่งนั้น ส่วนใหญ่เป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานในระยะแรกเริ่มของบรรพบุรุษไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานครสายต่าง ๆ เช่น บัดดาบี เขมร อินโดนีเซีย และอินเดีย เป็นต้น ฉะนั้น เขตชั้นในซึ่งมีไทยมุสลิมหลายเชื้อชาติ จึงมีจำนวนชุมชนที่มีอายุระหว่าง 101-200 ปี จำนวนมากที่สุด 10 แห่ง ส่วนเขตชั้นกลางและ เขตชั้นนอกชุมชนไทยมุสลิมเกือบทั้งหมดสืบเชื้อสายมาจากชาว เมืองบาดดาบี มีจำนวนมัสยิดอายุระหว่าง 101-200 ปี จำนวน 9 แห่ง และ 6 แห่ง ตามลำดับ

4. ชุมชนไทยมุสลิมที่มีอายุมากกว่า 200 ปี มีจำนวนทั้งหมด 4 แห่ง อยู่ในเขตชั้นใน 2 แห่ง และอยู่ในเขตชั้นนอก กับเขตชั้นกลาง เขตละ 1 แห่ง โดยกระจายอยู่ในพื้นที่เขตย่อย ดังแสดงใน ตารางที่ 4.11 ตารางที่ 4.12 และตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 แสดงการกระจายของชุมชนไทยมุสลิมที่มีอายุมากกว่า 200 ปีในกรุงเทพมหานคร

ลำดับ	เขต	การกระจายของชุมชนไทยมุสลิมอายุมากกว่า 200 ปี	
		จำนวน	ชุมชน (มัสยิด)
1	ธนบุรี	1	บางหลวง
2	บางกอกใหญ่	1	คันสน
3	บางกะปิ	1	ลาดบัวขาว
4	หนองจอก	1	คู

ชุมชนไทยมุสลิมที่มีอายุมากกว่า 200 ปี ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่บรรพบุรุษอพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา ในช่วงระยะเวลาเสียดังกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2310 ยกเว้นชุมชนมัสยิดลาดบัวขาว เขตบางกะปิที่มีบรรพบุรุษมาจากเมืองบาดดาบี และมีอายุใกล้เคียง 200 ปี

ลักษณะการก่อสร้างมัสยิดและการใช้พื้นที่บริเวณมัสยิด

มัสยิดเป็นสถานที่ชุมนุมของชาวมุสลิม เพื่อแสดงความศรัทธาของตนโดยการประกอบพิธีนมัสการพระเจ้าในศาสนาอิสลาม และมัสยิดยังเป็นสถานที่เผยแผ่ศาสนาอิสลาม เป็นที่ประกอบพิธีเกี่ยวกับมุสลิม ดังเช่น อบรมศาสนา จัดงานแต่งงาน จัดงานโกนผมไฟ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตทุก ๆ ด้านของมุสลิมในการบริการสังคมเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวิชาสามัญ มีห้องสมุดหรือตู้หนังสือ ให้บริการยืมสิ่งของและถ้วยชามให้บริการคำแนะนำปรึกษา เป็นที่พักสำหรับผู้เดินทาง มีอุปกรณ์พยาบาลเบื้องต้น เหล่านี้ จึงกล่าวได้ว่า มัสยิดเป็นศูนย์รวมชีวิตของอิสลามิกชนไม่เพียงในด้านความเชื่อเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์รวมทางสังคม เศรษฐกิจ และการบริการอื่น ๆ ด้วย

เป็นที่เชื่อว่า การสร้างมัสยิดเป็นการแสดงความภักดีต่อพระเจ้าอัลลอฮ์ จึงต้องสร้างด้วยเงินทองที่บริสุทธิ์ และเป็นของมุสลิมเท่านั้น โดยปกติ การสร้างมัสยิดเป็นไปตามกำลังศรัทธาของมุสลิมในชุมชน เช่น การบริจาคที่ดิน หรือทรัพย์สิน เพื่อสร้างมัสยิด ลักษณะการก่อสร้างรวมทั้งรูปแบบ และวัสดุ จึงมีความแตกต่างกันตามกำลังความสามารถ แต่สิ่งที่คงลักษณะอยู่ประการหนึ่งคือการสร้างหอโดมตามศิลปกรรมแบบอาหรับ จากการศึกษาลักษณะการก่อสร้างของมัสยิดในกรุงเทพฯ พบว่า อาจแยกกลุ่มมัสยิดตามวัสดุก่อสร้าง ดังนี้ (ตารางที่ 4.17)

มัสยิดที่ก่อสร้างด้วยคอนกรีตหลายแห่งมีขนาดใหญ่ และมักเป็นมัสยิดที่สร้างขึ้นใหม่แทนหลังเดิม ทั้งนี้โดยมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมของชุมชนในท้องที่นั้น ๆ มัสยิดส่วนใหญ่ทั้ง 3 เขต ในกรุงเทพมหานครสร้างด้วยคอนกรีต มีจำนวนร้อยละ 59.9 ของมัสยิดทั้งหมด หรือ 91 แห่ง ทั้งนี้มีมากที่สุด ในเขตชั้นกลาง จำนวน 38 แห่ง หรือร้อยละ 41.8 ของมัสยิดที่สร้างด้วยคอนกรีต เขตชั้นนอก 34 แห่ง ร้อยละ 37.3 และเขตชั้นใน 19 แห่ง หรือร้อยละ 20.9 หากพิจารณาอัตราส่วนต่อจำนวนมัสยิดในเขตแล้ว เขตชั้นในมีมัสยิดที่สร้างด้วยคอนกรีต 19 แห่ง หรือร้อยละ 73 ของจำนวนมัสยิดในเขตนี้ ซึ่งมีอัตราร้อยละสูงกว่าเขตชั้นกลางและชั้นนอก

ส่วนมัสยิดที่ก่อสร้างเป็นครั้งตึกครั้งไม้ มีจำนวนเพียง 6 แห่งจากจำนวนมัสยิดทั้งหมดในกรุงเทพฯ ซึ่งอยู่ในเขตชั้นนอก 3 แห่ง เขตชั้นกลาง 2 แห่ง และเขตชั้นใน 1 แห่ง

ตารางที่ 4.1Z แสดงลักษณะการก่อสร้างส้วมชนิดในเขตชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก

เขต	คฤหาสน์		ร้อยละ		ครั้งติดเครื่องไม่		ร้อยละ		ไม่		ร้อยละ		ร้อยละ		รวม จำนวน ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ชั้นใน	19	20.9	73.0	1	16.7	3.9	4	10.0	15.3	2	13.3	7.8	26	17.1	
ชั้นกลาง	38	41.8	59.4	2	33.3	3.1	16	40.0	25.0	8	53.3	12.5	64	42.1	
ชั้นนอก	34	37.3	54.8	3	50.0	4.8	20	50.0	32.3	5	33.4	8.1	62	40.8	
กรุงเทพฯ	91	100.0	-	6	100.0	-	40	100.0	-	15	100.0	-	152	-	

ที่มา : ศึกษาจากข้อมูลของ กองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

มัสยิดที่ก่อสร้างด้วยไม้ เป็นมัสยิดที่พบมากอีกประเภทหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชั้นนอก ซึ่งชาวไทยมุสลิมประกอบอาชีพเกษตรกรรมและส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มัสยิดที่สร้างด้วยไม้นี้มักมีขนาดเล็ก จากข้อมูลพบว่ามัสยิดที่สร้างด้วยไม้มีจำนวน 40 แห่ง หรือร้อยละ 26.3 ของมัสยิดทั้งหมดในกรุงเทพฯ และมีจำนวนหนึ่งในสามของมัสยิดในเขตชั้นนอก หนึ่งในสี่ของมัสยิดเขตชั้นกลาง

จึงกล่าวได้ว่า มัสยิดส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานครสร้างด้วยคอนกรีต รองลงมาได้แก่ มัสยิดที่สร้างด้วยไม้ส่วนมัสยิดครึ่งตึกครึ่งไม้มีเพียงเล็กน้อย วัสดุและขนาดของมัสยิดขึ้นอยู่กับฐานะของสัปบุรุษซึ่งเกื้อหนุนมัสยิดนั้น ๆ เป็นสำคัญ

การใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่มัสยิด

ดังได้กล่าวแล้วว่า มัสยิดเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของมุสลิมที่มีต่อพระอัลลอฮ์ และมัสยิดยังเป็นศาสนสถานที่ทำหน้าที่สำคัญในส่วนอื่น ๆ ของชีวิตชาวมุสลิมเกือบทุกด้าน จึงทำให้มีสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ของมัสยิด นอกจากเพื่อกิจกรรมทางศาสนาแล้วยังทำหน้าที่ด้านต่าง ๆ จากการศึกษาพื้นที่บริเวณมัสยิดในกรุงเทพฯ พบว่า มีสิ่งปลูกสร้างสำคัญได้แก่ สุสาน โรงเรียนสอนศาสนา โรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และที่ดินจัดเก็บผลประโยชน์

1. สุสาน สุสานของอิสลามิกชนส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับมัสยิด เพื่อความสะดวกในหลักปฏิบัติในการประกอบพิธีฝังศพของชาวมุสลิมซึ่งต้องกระทำให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง หลังจากสัปบุรุษเสียชีวิต โดยต้องมีการทำพิธีที่มัสยิดก่อนการฝัง จึงทำให้ที่ตั้งของสุสานส่วนใหญ่มักอยู่บริเวณใกล้เคียงกับมัสยิด เพื่อความสะดวกในการประกอบพิธี ส่วนชุมชนไทยมุสลิมที่ไม่มีสุสาน ซึ่งอาจเนื่องมาจากความจำกัดของพื้นที่ ก็มักจะใช้สุสานของชุมชนไทยมุสลิมที่อยู่ใกล้เคียง

ในกรุงเทพมหานคร ประมาณครึ่งหนึ่งของมัสยิดจะมีสุสานอยู่ด้วย ทั้งนี้แตกต่างกันในแต่ละเขตดังแสดงในตารางที่ 4.18 ตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.18 แสดงจำนวนสุสานไทยมุสลิมในเขตชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอกของกรุงเทพฯ

เขต	จำนวน มัสยิด	จำนวน สุสาน	ร้อยละของสุสาน ในเขต	ร้อยละของสุสาน ทั้งหมด
ชั้นใน	26	9	34.62	12.16
ชั้นกลาง	64	26	40.62	35.14
ชั้นนอก	62	39	62.90	52.70
กรุงเทพฯ	152	74	-	100.00

ที่มา : ศึกษาจากข้อมูล กองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

เขตชั้นใน ประมาณหนึ่งในสามของมัสยิดในเขตนี้จะมีสุสานอยู่ด้วย และเป็นเขตที่มีจำนวนสุสานน้อยที่สุดเพียง 9 แห่ง หรือร้อยละ 12.16 ของสุสานมุสลิมทั้งหมดในกรุงเทพฯ ซึ่งมี 74 แห่ง โดยกระจายอยู่ในพื้นที่ 5 เขต ดังนี้ เขตบึงกุ่ม 1 แห่ง เขตบางกอกใหญ่ 1 แห่ง เขตบางรัก 2 แห่ง เขตพญาไท 2 แห่ง และเขตธนบุรีมากที่สุด 3 แห่ง สุสานในเขตชั้นในส่วนใหญ่เป็นสุสานเก่า เช่น สุสานของมัสยิดต้นสน มัสยิดฮารุณ เป็นต้น

เขตชั้นกลาง ประมาณร้อยละ 40 ของมัสยิดในเขตชั้นกลางมีสุสานตั้งอยู่ โดยมีจำนวน 26 แห่ง หรือร้อยละ 35.14 ของสุสานมุสลิมทั้งหมดในกรุงเทพฯ โดยมีมากที่สุดในเขตพระโขนง 14 แห่ง หรือประมาณครึ่งหนึ่งของทั้งหมดในเขตชั้นกลาง นอกนั้นกระจายอยู่ในเขตบางกะปิ 7 แห่ง ราษฎร์บูรณะ 3 แห่ง และเขตยานนาวา 2 แห่ง

เขตชั้นนอก เป็นเขตที่มีจำนวนพื้นที่มากกว่าเขตอื่น ๆ ฉะนั้นสุสานส่วนใหญ่จึงอยู่ในเขตนี้ ประมาณร้อยละ 53 ของมัสยิดทั้งหมด หรือจำนวน 39 แห่ง และคิดเป็นร้อยละ 62.9 ของมัสยิดในเขตชั้นนอก โดยกระจายอยู่ในเขตหนองจอก 21 แห่ง เขตมีนบุรี 14 แห่ง และเขตลาดกระบัง 4 แห่ง

ตารางที่ 4-19 แสดงสิ่งปลูกสร้างสำคัญในชุมชนไทยมุสลิมจำแนกรายเขต

ลำดับ	เขต	จำนวน มัสยิด	สุสาน	โรงเรียน ศาสนา	โรงเรียน ราษฎร์	โรงเรียน กทม.	ที่จัดเก็บผล ประโยชน์
1	พระนคร	2	-	2	-	-	2
2	บึงกุ่ม	1	1	1	-	-	-
3	ปทุมวัน	1	-	-	-	-	-
4	บางรัก	4	2	-	-	-	1
5	ดุสิต	1	-	-	-	-	-
6	พญาไท	5	2	2	1	-	1
7	ห้วยขวาง	2	-	-	-	-	-
8	ธนบุรี	3	3	3	2	-	-
9	คลองสาน	3	-	-	-	-	-
10	บางกอกใหญ่	4	1	-	-	-	-
	รวม เขตชั้นใน	26	9	8	3	-	4
11	ยานนาวา	9	2	5	4	-	-
12	พระโขนง	28	14	19	7	9	6
13	บางกะปิ	16	7	8	-	5	2
14	ราษฎร์บูรณะ	7	3	5	-	-	-
15	บางกอกน้อย	4	-	-	-	-	-
	รวม เขตชั้นกลาง	64	26	37	11	14	8
16	หนองจอก	35	21	23	6	6	5
17	มีนบุรี	21	14	17	2	3	3
18	ลาดกระบัง	5	4	2	-	1	2
19	บางขุนเทียน	1	-	-	-	-	-
	รวม เขตชั้นนอก	62	39	42	8	10	10
	กรุงเทพมหานคร	152	74	87	22	24	22

ที่มา : ศึกษาจากข้อมูล กองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

โดยสรุป มัสยิดส่วนใหญ่ในเขตชานเมืองจะมีสุสานตั้งอยู่ด้วย เนื่องจากมัสยิดมีบริเวณพื้นที่กว้างขวางพอที่จะจัดเป็นสุสาน มัสยิดใหม่ ๆ ส่วนใหญ่จึงมีสุสาน ส่วนมัสยิดเขตเมืองชั้นในซึ่งมีเนื้อที่จำกัดในปัจจุบันมีบทบาทด้านนี้ค่อย สับปรุช ในชุมชนไทยมุสลิม เขตนี้หลายแห่งจึงต้องอาศัยสุสานของชุมชนไทยมุสลิมใกล้เคียง เช่น สับปรุชมัสยิดจักรพงษ์ ใช้สุสานของมัสยิด มหานาค เป็นต้น

2. โรงเรียน ดังได้กล่าวไว้แล้วว่ามัสยิดมีบทบาทหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้ทั้งทางด้านศาสนา และวิชาการอื่น ๆ ทำให้มีโรงเรียนในชุมชนมุสลิมหลายประเภท คือ โรงเรียนสอนศาสนาที่ให้ความรู้กับ เด็กนักเรียนในช่วงเวลาเย็นหลังเลิกเรียนวิชาสามัญ ตลอดจนโรงเรียนราษฎรและรัฐบาล โรงเรียนในพื้นที่มัสยิดของกรุงเทพมหานครอาจแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (ตารางที่ 4.19 ตารางที่ 4.20)

2.1 โรงเรียนสอนศาสนา ในกรุงเทพมหานครกว่าร้อยละ 57 ของมัสยิดมีโรงเรียนสอนศาสนาอยู่ด้วย โดยมีจำนวนมากที่สุดในเขตชั้นนอก 42 แห่ง หรือร้อยละ 48.28 ของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพฯ กระจายอยู่ในเขตหนองจอก 23 แห่ง มีนบุรี 17 แห่ง และเขตลาดกระบัง 2 แห่ง เขตชั้นกลางมีโรงเรียนสอนศาสนา 37 แห่ง หรือร้อยละ 42.53 ของโรงเรียนศาสนาอิสลามในกรุงเทพฯ กระจายอยู่ในเขตพระโขนง 19 แห่ง บางกะปิ 8 แห่ง ยานนาวาและราษฎร์บูรณะ เขตละ 5 แห่ง ส่วนเขตชั้นในมีโรงเรียนสอนศาสนา 8 แห่ง หรือร้อยละ 9.19 ของทั้งหมด กระจายอยู่ในเขตธนบุรี 3 แห่ง พญาไท 2 แห่ง พระนคร 2 แห่ง และเขตป้อมปราบ 1 แห่ง โรงเรียนสอนศาสนาที่มีจำนวนมากเมื่อเทียบอัตราส่วนต่อมัสยิด เนื่องจากมีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตของมวลมุสลิม แม้ชุมชนที่ไม่มีโรงเรียนสอนศาสนา ก็จะมีการเรียนการสอนเรื่องราวของศาสนาตามบ้านพักอาศัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของศาสนาอิสลามที่มีต่อวิถีชีวิตประจำวันของมุสลิม

2.2 โรงเรียนราษฎร โรงเรียนราษฎรในเขตชุมชนไทยมุสลิม ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนของมูลนิธิทางศาสนาในชุมชน เป็นสถานที่สอนวิชาสามัญในตอนกลางวัน ส่วนตอนเย็นใช้เป็นสถานที่สอนศาสนา โรงเรียนราษฎรในชุมชนไทยมุสลิมมีทั้งหมด 22 แห่ง กระจายอยู่ในเขตชั้นกลางมากที่สุด 11 แห่ง หรือครึ่งหนึ่งของทั้งหมด กระจายอยู่ในเขตพระโขนง 7 แห่ง และเขตยานนาวา 4 แห่ง เขตชั้นนอกมีโรงเรียนราษฎรในชุมชนไทยมุสลิม 8 แห่ง หรือร้อยละ

ตารางที่ 4.20 แสดงจำนวนโรงเรียนแต่ละประเภทในเขตพื้นที่ใน ชั้นกลาง และชั้นนอก ของกรุงเทพมหานคร

เขต	จำนวน		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ	
	มัธยม	จำนวน	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นใน	26	8	30.77	9.19	3	13.64	11.54	-	-	-
ชั้นกลาง	64	37	57.81	42.53	11	50.00	17.19	58.33	14	21.88
ชั้นนอก	62	42	67.71	48.28	8	36.36	12.90	41.67	10	16.13
กรุงเทพมหานคร	152	87	-	100.00	22	100.00	-	100.00	24	100.00

ที่มา : ศึกษาจากข้อมูลของ กองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

36.36 ของทั้งหมด กระจายอยู่ในเขตหนองจอก 6 แห่ง มีนบุรี 2 แห่ง ส่วนเขตชั้นในมี โรงเรียนราษฎร์ในชุมชนไทยมุสลิม 3 แห่ง อยู่ในเขตธนบุรี 2 แห่ง เขตพญาไท 1 แห่ง

2.3 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาซึ่ง ตั้งอยู่ในชุมชนไทยมุสลิม พบในเขตชั้นกลาง และเขตชั้นนอกของกรุงเทพฯ จำนวน 24 แห่ง กระจายอยู่ในเขตชั้นกลาง 14 แห่ง หรือร้อยละ 53.82 ของโรงเรียนประเภทนี้ในชุมชนไทยมุสลิมกรุงเทพฯ อยู่ในเขตพระโขนง 9 แห่ง และเขตบางกะปิ 5 แห่ง ส่วนเขตชั้นนอกมีโรงเรียน ประเภทนี้จำนวน 10 แห่ง อยู่ในเขตหนองจอก 6 แห่ง เขตมีนบุรี 3 แห่ง และเขตลาดกระบัง 1 แห่ง

โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในชุมชนไทยมุสลิมซึ่งปรากฏในพื้นที่มัสยิด แม้จะมีจำนวนไม่มาก แต่ก็แสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ของมัสยิดซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาตามระบบการศึกษามาตรฐาน โดยอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของมัสยิดเพื่อการศึกษาดังกล่าวในมัสยิด ที่มีพื้นที่กว้างขวาง จึงปรากฏการใช้ที่ดินประเภทนี้ในเขตชานเมืองเป็นสำคัญ

3. ที่ดินจัดเก็บผลประโยชน์ โดยปกติแล้วมัสยิดจะมีที่ดินบริเวณรอบ ๆ เป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา และจะมีสัจปุระเข้าปลูกบ้านพักอาศัยบ้างโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าแต่อย่างใด ส่วนที่ดินจัดเก็บผลประโยชน์นั้นสร้างผลประโยชน์ให้กับผู้เช่าเพื่อประกอบอาชีพ เช่น ร้านค้า ไร่ นา จึงมีการจัดเก็บผลประโยชน์เพื่อนำรายได้ไปใช้ประโยชน์ต่อการศาสนาของมัสยิด ในกรุงเทพฯ มัสยิดที่มีที่ดินจัดเก็บผลประโยชน์มีจำนวนทั้งหมด 22 แห่ง (ตารางที่ 4.19 ตารางที่ 4.21) กระจายอยู่ในเขตชั้นใน 4 แห่ง หรือร้อยละ 18.19 ของจำนวนทั้งหมด ตารางที่ 4.21 แสดงที่ดินจัดเก็บผลประโยชน์ของมัสยิดในกรุงเทพมหานคร

เขต	จำนวน มัสยิด	ที่ดินจัดเก็บ ผลประโยชน์ (แห่ง)	ร้อยละ ของ เขต	ร้อยละ ของทั้งหมด
ชั้นใน	26	4	15.39	18.19
ชั้นกลาง	64	8	12.50	36.36
ชั้นนอก	62	10	16.13	45.45
กรุงเทพฯ	152	22		100.00

ที่มา: - ศึกษาจากข้อมูลของกองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

โดยอยู่ในเขตพระนคร 2 แห่ง เขตบางรักและเขตพญาไท เขตละ 1 แห่ง เขตชั้นกลาง มีที่ดิน
จัดเก็บผลประโยชน์ 8 แห่ง หรือร้อยละ 36.36 ของทั้งหมด อยู่ในเขตพระโขนง 6 แห่ง เขต
บางกะปิ 2 แห่ง ส่วนเขตชั้นนอกมีที่ดินจัดเก็บผลประโยชน์ 10 แห่ง หรือร้อยละ 45.45 ของ
ทั้งหมดในชุมชนไทยมุสลิมกรุงเทพฯ อยู่ในเขตหนองจอก 5 แห่ง เขตมีนบุรี 3 แห่ง และเขต
ลาดกระบัง 2 แห่ง

สรุปลักษณะทั่วไปของชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจุบันมีชาวไทย
มุสลิมประมาณสองแสนคนเศษ กระจายเป็นชุมชนใหญ่น้อยกว่า 152 ชุมชน ในพื้นที่เกือบทุกเขตของ
กรุงเทพมหานคร และส่วนใหญ่ของชุมชนไทยมุสลิมจะอยู่ทางชีกะตะวันออกของกรุงเทพฯ
โดยกระจายอยู่นอกย่านกลางธุรกิจในรัศมีเกินกว่า 10 กิโลเมตร เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้รูปแบบการ
กระจายของชุมชนไทยมุสลิมมีลักษณะ เป็นแบบสุ่ม (random distribution) โดยมีรูปแบบที่
ชัดเจนที่สุดในเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร

ในด้านขนาดของชุมชนไทยมุสลิมในกรุงเทพฯ ซึ่งประมาณครึ่งหนึ่ง เป็นชุมชนไทยมุสลิม
ขนาดเล็ก และมีอายุน้อยกว่า 50 ปี ส่วนใหญ่ของชุมชนดังกล่าวกระจายอยู่ในเขตชั้นกลาง และ
เขตชั้นนอกกรุงเทพฯ ส่วนชุมชนที่มีอายุมากกว่าร้อยละ มักตั้งอยู่ในเขตชั้นใน รองลงมาได้แก่ชั้นกลาง

ส่วนการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่มัสยิดในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าการใช้เพื่อ เป็นโรงเรียน
สอนศาสนา มีความสำคัญมากที่สุด รองลงไปคือสุสาน สำหรับการ ใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่มัสยิดในรูปของ
โรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีจำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้ มัสยิดในเขตชั้นกลาง
และชั้นนอก ซึ่งมีพื้นที่กว้างขวางมักมีบทบาทนี้มากกว่ามัสยิดในเขตชั้นใน ส่วนการใช้พื้นที่สำหรับ
เก็บผลประโยชน์มิใช่ เป็นกิจกรรมที่ไม่สำคัญสำหรับมัสยิดแม้จะเป็นมัสยิดในเขตชั้นในซึ่งมีที่จัดเก็บ
ผลประโยชน์จำนวนไม่มากก็ตาม